
6. RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

6.1. RESPUBLIKOS PREZIDENTO KONSTITUCINIS STATUSAS

Respublikos Prezidento imunitetas (Konstitucijos 86 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas

Konstitucijos 86 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Respublikos Prezidento asmuo neliečiamas: kol eina savo pareigas, jis negali būti suimtas, patrauktas baudžiamojon ar administracinėn atsakomybėn.“

<...>

[Konstitucijos 86 straipsnio 1 dalies nuostata] yra įtvirtintas Respublikos Prezidento <...> imunitetas. Imunitetas – tai asmens neliečiamybės papildomos garantijos, reikalingos ir būtinos to asmens pareigoms tinkamai atlikti. Respublikos Prezidento kaip valstybės vadovo <...> imunitetas turi užtikrinti, kad Respublikos Prezidentas <...> galėtų nekliudomai vykdyti Konstitucijoje nustatytas funkcijas, kad būtų užkirstas kelias galimam vykdamosios valdžios pareigūnų neigiamam poveikiui Respublikos Prezidentui <...>. <...>

<...>

Konstitucijos 86 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad Respublikos Prezidentas, kol eina savo pareigas, negali būti suimtas, patrauktas baudžiamojon ar administracinėn atsakomybėn. Vadinasi, pareigų vykdymo laikotarpiu Respublikos Prezidento imunitetas yra itin platus – jo teisė į asmens neliečiamybę gali būti ribojama tik po to, kai jis baigia eiti savo pareigas. Kita vertus, imunitetas yra ribotas laiko atžvilgiu: jis pradedamas taikyti, kai Respublikos Prezidentas pradeda eiti savo pareigas, o baigiamas jų netekus. Pabrėžtina, jog Konstitucijoje yra numatyta Respublikos Prezidento konstitucinė atsakomybė: paaiškėjus, kad jis šiuurščiai pažeidė Konstituciją, sulaužė priesaiką ar padarė nusikaltimą, Seimas apkaltos proceso tvarka gali Respublikos Prezidentą pašalinti iš pareigų (Konstitucijos 86 straipsnio 2 dalis), o tada jo teisė į asmens neliečiamybę gali būti ribojama tokiais pat pagrindais ir tokia pat tvarka kaip ir visų kitų asmenų.

<...>

Respublikos Prezidento imunitetas, kaip minėta, jo pareigų vykdymo laikotarpiu yra labai platus. Jo turinį sudaro tai, kad Respublikos Prezidento atžvilgiu jo pareigų vykdymo metu negali būti vykdomas baudžiamasis persekiojimas, nes jis negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, taip pat negali būti imamasi jokių priemonių (išskyrus apkaltos procesą), kuriomis būtų sudarytos sąlygos baudžiamajam persekiojimui pradėti. Taigi darytina išvada, kad Respublikos Prezidento atžvilgiu negali būti taikomos jokios operatyvinės veiklos formos, taip pat ir nusikalstamą veiką imituojantis elgesio modelis.

Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, konstitucinis statusas (Konstitucijos 77 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas

Konstitucijos 77 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas. Aiškindamas Konstitucijos 77 straipsnį Konstitucinis Teismas 2000 m. gegužės 8 d. nutarime konstatavo, kad „valstybės vadovo statusą Konstitucijoje nustatytam laikui įgyja tik vienas asmuo, t. y. Respublikos Prezidentas, kurį išrenka Lietuvos Respublikos piliečiai. Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, teisinis statusas yra individualus, besiskiriantis nuo visų kitų piliečių teisinio statuso“. Pagal Konstituciją Respublikos

Prezidento, kaip valstybės vadovo, teisinis statusas skiriasi nuo visų kitų valstybės pareigūnų teisinio statuso (Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarime konstatuota ir tai, kad Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, individualų, išskirtinį teisinį statusą atskleidžia įvairios Konstitucijos nuostatos, kurios įtvirtina: Respublikos Prezidento neliečiamybę; negalimumą Respublikos Prezidentui būti Seimo nariu, užimti kitas pareigas, gauti kitokį atlyginimą, išskyrus Respublikos Prezidentui nustatytą atlyginimą ir atlyginimą už kūrybinę veiklą; asmens, išrinkto Respublikos Prezidentu, pareigą sustabdyti savo veiklą politinėse partijose ir politinėse organizacijose; reikalavimus kandidatams į Respublikos Prezidentus ir Respublikos Prezidento rinkimų pagrindus bei tvarką; Respublikos Prezidento priesaiką; Respublikos Prezidento įgaliojimus, jų pradžią ir pabaigą ir kt.

Pagal Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalį Respublikos Prezidentas atstovauja Lietuvos valstybei.

Pažymėtina, kad Lietuvos valstybę kuria Tauta, suverenitetas priklauso Tautai (Konstitucijos 2 straipsnis). Konstitucijos 4 straipsnyje nustatyta, kad „aukščiausią suverenią galią Tauta vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus“. Pagal Konstitucijos 55 straipsnio 1 dalį Tautos atstovai yra Seimo nariai. Taigi tik Seimas yra Tautos atstovybė.

Respublikos Prezidentas, kaip minėta, yra valstybės vadovas ir atstovauja Lietuvos valstybei. Nors atstovavimo Tautai ir atstovavimo Lietuvos valstybei negalima priešpriešinti, tačiau atstovavimas Tautai ir atstovavimas Lietuvos valstybei nėra tapačios teisinės kategorijos, kiekviena iš jų turi ir tik jai vienai būdingą teisinį turinį.

Respublikos Prezidento priesaika (Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas

Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta nuostata, kad išrinktas Respublikos Prezidentas savo pareigas pradeda eiti tik po to, kai prisiekia Tautai.

Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies formuluotė „prisiekia Vilniuje, dalyvaujant Tautos atstovams – Seimo nariams“, atsižvelgiant į tai, kad Seimo nariai – Tautos atstovai posėdžiauja Seimo rūmuose, suponuoja tai, kad išrinktas Respublikos Prezidentas turi prisiekti ne bet kur, o būtent Seimo rūmuose, kurie pagal Konstituciją gali būti tik Vilniuje – Lietuvos Respublikos sostinėje.

Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalyje yra nustatytas išrinkto Respublikos Prezidento priesaikos Tautai turinys: išrinktas Respublikos Prezidentas turi prisiekti būti ištikimas Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai, sąžiningai eiti savo pareigas ir būti visiems lygiai teisingas.

Pabrėžtina, kad išrinkto Respublikos Prezidento priesaikoje atsispindi Konstitucijoje įtvirtintos pagrindinės vertybės, kurias Tauta sieja su Respublikos Prezidento pareigybe.

<...>

Pažymėtina, kad išrinkto Respublikos Prezidento priesaika skiriasi nuo Seimo nario, Ministro Pirmininko ir ministrų, Konstitucinio Teismo teisėjo, kitų teismų teisėjų duodamos priesaikos. Išrinktas Respublikos Prezidentas yra vienintelis Konstitucijoje nurodytas asmuo, prisiekiantis ypatingam subjektui, kuriam priklauso suverenitetas, – išrinktas Respublikos Prezidentas prisiekia Tautai. Išrinkto Respublikos Prezidento priesaikos skirtybė yra ir ta, kad priesaikoje Tautai atsispindi pačios svarbiausios, universalios konstitucinės vertybės, nuo kurių eidamas savo pareigas Respublikos Prezidentas negali nukrypti; šios

konstitucinės vertybės yra neatsiejamos viena nuo kitos, šių vertybių turinys yra labai talpus, apimantis daugybę kitų ne mažiau reikšmingų konstitucinių įpareigojimų.

Išrinkto Respublikos Prezidento priesaika nėra vien formalus ar simbolinis aktas. Atsižvelgiant į tai, kad Respublikos Prezidento priesaikos institutas ir priesaikos turinys yra įtvirtinti Konstitucijoje, išrinkto Respublikos Prezidento priesaika turi konstitucinę reikšmę ir sukelia konstitucines teises pasekmes.

Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostatos, kad išrinktas Respublikos Prezidentas savo pareigas pradeda eiti rytojaus dieną pasibaigus Respublikos Prezidento kadencijai, po to, kai prisiekia Tautai, reiškia, kad tol, kol išrinktas Respublikos Prezidentas nėra prisiekęs Tautai, jis negali pradėti eiti savo pareigų. Išrinktas Respublikos Prezidentas savo pareigas pradeda eiti būtent tada, kai prisiekia Tautai.

Išrinkto Respublikos Prezidento priesaikos aktas yra teisiškai reikšmingas ir dėl to, kad nuo to momento, kai prisiekia išrinktas Respublikos Prezidentas, nutrūksta iki tol buvusio Respublikos Prezidento įgaliojimai.

Pažymėtina, kad išrinkto Respublikos Prezidento atsisakymas Konstitucijoje nurodytu laiku prisiekti Tautai Seime, priesaikos davimas su išlyga arba priesaikos teksto pakeitimas, kaip ir atsisakymas pasirašyti priesaikos tekstą, pagal Konstituciją reiškia, kad išrinktas Respublikos Prezidentas negali pradėti eiti savo pareigų ir kad turi būti skelbiami nauji Respublikos Prezidento rinkimai.

Respublikos Prezidento priesaikos aktas yra teisiškai reikšmingas ir dėl to, kad nuo priesaikos davimo Respublikos Prezidentui atsiranda pareiga veikti tik taip, kaip įpareigoja Tautai duota priesaika. Priesaikos sulaužymas yra vienas iš pagrindų, kuriam esant Respublikos Prezidentas gali būti pašalintas iš pareigų apkaltos proceso tvarka (Konstitucijos 74 straipsnis). Pažymėtina, kad priesaikos sulaužymas kartu yra ir šiurkštus Konstitucijos pažeidimas, o šiurkštus Konstitucijos pažeidimas kartu yra ir priesaikos sulaužymas.

Respublikos Prezidento pareiga būti visiems lygiai teisingam (Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas

<...> išrinktas Respublikos Prezidentas pagal Konstitucijos 82 straipsnį prisiekia būti ištikimas Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai, sąžiningai eiti savo pareigas ir būti visiems lygiai teisingas.

Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, yra aiškintinas atsižvelgiant į Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs.

<...>

Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, atsižvelgiant į Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad Respublikos Prezidentas daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų, reiškia, kad Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus, turi vadovautis tik Konstitucija ir įstatymais, negali jų pažeisti, kad Respublikos Prezidentas turi veikti vadovaudamasis tik Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, kad Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam nustatytus įgaliojimus, negali veikti turėdamas tokių tikslų ir interesų, kurie nesuderinami su Konstitucija ir įstatymais, su viešaisiais interesais. Konstitucinis reikalavimas būti visiems lygiai teisingam įpareigoja Respublikos Prezidentą veikti taip, kad nekiltų konfliktas tarp Respublikos Prezidento, kaip asmens,

privačių interesų ir jo, kaip valstybės vadovo, konstitucinės pareigos atstovauti Lietuvos valstybei, vadovautis tik Tautos ir Lietuvos valstybės interesais.

Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, kartu su Konstitucijos 29 straipsnio nuostata, kad valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, reiškia ne tik tai, kad Respublikos Prezidentas turi pareigą lygiai traktuoti visus asmenis, kuriems yra skirta teisės norma, bet ir tai, kad Respublikos Prezidentas turi pareigą visiems asmenims tą teisės normą taikyti lygiai teisingai. Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies nuostata, kad valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, 82 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, negali būti aiškinamos kaip reiškiančios, esą pagal šias nuostatas Respublikos Prezidentas visiems lygiai teisingas būtų ir tuo atveju, jeigu teisės norma būtų visiems asmenims taikoma vienodai neteisingai. Toks Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje ir 82 straipsnio 1 dalyje nurodytų nuostatų aiškinimas nesiderintų su konstituciniais teisinės valstybės ir teisingumo principais, kuriais yra grindžiama ir pati Konstitucija, ir visa Lietuvos teisės sistema.

<...> vien tai, kad Respublikos Prezidento dekretas yra pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai ar įstatymui, savaime nereiškia, kad išleisdamas dekretą, pripažintą prieštaraujančiu Konstitucijai ar įstatymui, Respublikos Prezidentas šurkščiai pažeidė Konstituciją arba sulaužė priesaiką, arba padarė nusikaltimą, ir kad sprendžiant, ar išleisdamas Konstitucijai ar įstatymui prieštaraujantį dekretą Respublikos Prezidentas šurkščiai pažeidė Konstituciją arba sulaužė priesaiką, arba padarė nusikaltimą, būtina įvertinti ne tik Respublikos Prezidento dekreto turinį, bet ir tai, ar išleidžiant šį Respublikos Prezidento dekretą buvo įvykdyti Konstitucijoje ir atitinkamuose įstatymuose nustatyti reikalavimai, ar buvo laikomasi nustatytos tvarkos, taip pat būtina įvertinti kitas faktines tokio dekreto išleidimo aplinkybes.

Pažymėtina, kad Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies pažeidimas visais atvejais yra formalios asmenų lygybės principo pažeidimas. Tuo tarpu Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostatoje, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, įtvirtinta ne tik Respublikos Prezidento pareiga nepažeisti formalios asmenų lygybės principo, bet ir jo pareiga įgyvendinant jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus neveikti taip, kad asmenys (jų grupės), kurių atžvilgiu Respublikos Prezidentas priima sprendimus, sąmoningai būtų traktuojami ne lygiai teisingai. Taigi Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, būtų pažeista ne visais atvejais, kai yra pažeidžiama Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalis (formalios asmenų lygybės principas), bet tik tada, kai Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus, sąmoningai veikia taip, kad asmenys (jų grupės), kurių atžvilgiu jis priima sprendimus, būtų traktuojami ne lygiai teisingai.

Taigi vien tai, kad Respublikos Prezidento dekretas yra pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, savaime nereiškia, jog išleisdamas tokį dekretą Respublikos Prezidentas pažeidė Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas. Sprendžiant, ar išleisdamas Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai prieštaraujantį dekretą Respublikos Prezidentas kartu nepažeidė ir Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostatos, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, būtina įvertinti ne tik Respublikos Prezidento dekreto turinį, bet ir faktines tokio dekreto išleidimo aplinkybes.

Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies formuluotė „visi asmenys lygūs“ reiškia, kad Konstitucijoje įtvirtinto lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar

pareigūnams principo turi būti laikomasi ne tik Lietuvos Respublikos piliečių, bet ir užsienio valstybių piliečių bei asmenų be pilietybės atžvilgiu.

<...> Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostata, jog Respublikos Prezidentas turi būti lygiai teisingas visiems, reiškia, kad Respublikos Prezidentas turi būti lygiai teisingas ne tik Lietuvos Respublikos piliečiams, sudarantiems valstybinę bendruomenę – pilietinę Tautą, bet ir visiems kitiems asmenims, t. y. ir užsienio valstybių piliečiams, ir asmenims be pilietybės, dėl kurių Respublikos Prezidentas priima sprendimus.

<...> jeigu įstatymu yra nustatyta, jog Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka gali būti suteikta užsienio valstybės piliečiui ar asmeniui be pilietybės, turinčiam nuopelnų Lietuvos Respublikai, tai reiškia, kad šis reikalavimas turi būti taikomas visiems užsienio valstybių piliečiams ar asmenims be pilietybės, prašantiems suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka. Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka suteikus tokiam užsienio valstybės piliečiui ar asmeniui be pilietybės, kuris neturi nuopelnų Lietuvos Respublikai, būtų nepaisoma Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto asmenų lygybės principo, apimančio ir asmenų lygybę valstybės institucijoms ar pareigūnams, taip pat būtų nepaisoma Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostatos, jog Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas.

Jeigu įstatymu būtų nustatyti pagrindai, kuriems esant Lietuvos Respublikos pilietybė negali būti teikiama, visų asmenų lygybės principas, taip pat konstitucinis imperatyvas, jog Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, reikalautų prieš išleidžiant Respublikos Prezidento dekretą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo (taip pat ir pilietybės suteikimo išimties tvarka užsienio valstybių piliečiams ar asmenims be pilietybės, turintiems nuopelnų Lietuvos Respublikai) visais atvejais įsitikinti, ar nėra įstatymo nustatytų pagrindų, dėl kurių Lietuvos Respublikos pilietybė neteikiama. Priešingu atveju būtų nepaisoma ir Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtinto asmenų lygybės principo, taip pat ir Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostatos, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas.

Konstitucijos 29 straipsnyje ir 82 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų būtų nepaisoma ir tuo atveju, kai Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus teikti Lietuvos Respublikos pilietybę, visiems asmenims (ar atskiroms jų grupėms bei atskiriems asmenims) vienodai neteisingai taikytų šiems asmenims adresuotą teisės normą.

Pažymėtina, kad iš Konstitucijos kylanti Respublikos Prezidento pareiga būti visiems lygiai teisingam įgyvendinant jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus spręsti pilietybės klausimus turi tam tikrų ypatumų. Šiuos ypatumus lemia tai, kad pagal [įstatymą] Respublikos Prezidentas turi teisę, bet ne pareigą teikti pilietybę išimties tvarka užsienio valstybių piliečiams ar asmenims be pilietybės, turintiems nuopelnų Lietuvos Respublikai – net jeigu užsienio valstybės pilietis ar asmuo be pilietybės turi nuopelnų Lietuvos Respublikai, jam Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka gali būti neteikiama. Tai sprendžiama Respublikos Prezidento nuožiūra. Tačiau ta aplinkybė, kad tik Respublikos Prezidentas turi teisę spręsti, ar užsienio valstybės piliečiui ar asmeniui be pilietybės suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka, negali būti aiškinama kaip reiškianti, kad Respublikos Prezidentas, spręsdamas, ar suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę užsienio valstybės piliečiui ar asmeniui be pilietybės, kuris turi nuopelnų Lietuvos Respublikai, gali nepaisyti Konstitucijos ir <...> įstatyme nustatytų reikalavimų, gali būti akivaizdžiai šališkas ir neobjektyvus. Ta aplinkybė, kad Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka klausimus pagal <...> įstatymą Respublikos Prezidentas sprendžia

savo nuožiūra, negali būti aiškinama ir kaip reiškianti, kad prieš Respublikos Prezidentui išleidžiant dekretą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka užsienio valstybių piliečiams ar asmenims be pilietybės gali būti nevienodai taikomos įstatyme nustatytos visiems asmenims vienodos teisinės procedūros, kad prieš išleisdamas dekretą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo Respublikos Prezidentas neturi pareigos iš pilietybės dokumentus rengiančių institucijų (jų pareigūnų) gauti patvirtinimą, kad yra įvykdyti visi <...> įstatyme nustatyti reikalavimai (įvykdytos visos <...> įstatyme nustatytos procedūros) ir kad teisinių kliūčių išleisti atitinkamą Respublikos Prezidento dekretą nėra.

Įstatyme nustatytą visiems asmenims vienodų teisinių procedūrų nevienodas taikymas ne tik pastato Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka siekiančius užsienio valstybių piliečius ar asmenis be pilietybės į nevienodą padėtį, bet ir reiškia tai, kad valstybės institucijoms ar jų pareigūnams, nevienodai taikantiems įstatyme nustatytas visiems asmenims vienodas teines procedūras, visi asmenys nėra lygūs, o jeigu tai daro Respublikos Prezidentas, jis nukrypsta nuo konstitucinio reikalavimo būti visiems lygiai teisingam.

Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, konstitucinis statusas (Konstitucijos 77 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2004 m. kovą 31 d. išvada

Pagal Konstitucijos 77 straipsnį Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas, jis atstovauja Lietuvos valstybei ir daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų. Aiškindamas Konstitucijos 77 straipsnį, Konstitucinis Teismas 2000 m. gegužės 8 d., 2002 m. birželio 19 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimuose yra konstatavęs, kad valstybės vadovo statusą Konstitucijos nustatytam laikui įgyja tik vienas asmuo, t. y. Respublikos Prezidentas, kurį išrenka Lietuvos Respublikos piliečiai, kad Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, teisinis statusas yra individualus, besiskiriantis nuo visų kitų valstybės pareigūnų, visų kitų piliečių teisinio statuso.

Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, išskirtinį teisinį statusą atskleidžia įvairios Konstitucijos nuostatos, kurios įtvirtina Respublikos Prezidento asmens neliečiamumą, draudimą patraukti Respublikos Prezidentą baudžiamojon ir administracinėn atsakomybėn, Respublikos Prezidento priesaiką, jo įgaliojimus, šių įgaliojimų pradžią ir pabaigą ir kt.

Pagal Konstitucijos 78 straipsnio 2 dalį Respublikos Prezidentas renkamas penkeriems metams. Respublikos Prezidento įgaliojimai anksčiau nustatyto laiko gali pasibaigti tik Konstitucijoje nustatytais pagrindais. Vienas iš jų – kai Seimas Respublikos Prezidentą pašalina iš pareigų apkaltos proceso tvarka (Konstitucijos 88 straipsnio 5 punktas).

Pažymėtina, kad Respublikos Prezidentas, pradėdamas eiti savo pareigas, prisiekia Tautai būti ištikimas Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai, sąžiningai eiti savo pareigas ir būti visiems lygiai teisingas (Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalis). Išrinkto Respublikos Prezidento priesaikoje atsispindi Konstitucijoje įtvirtintos pagrindinės vertybės, kurias Tauta sieja su Respublikos Prezidento pareigybe; šios vertybės yra neatskiriamos viena nuo kitos, Respublikos Prezidentas, eidamas savo pareigas, negali nukrypti nuo Respublikos Prezidento priesaikoje įtvirtintų Tautai pačių svarbiausių, universalių konstitucinių vertybių. Konstitucinis Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime yra konstatavęs, kad nuo priesaikos davimo Respublikos Prezidentui atsiranda pareiga veikti tik taip, kaip įpareigoja Tautai duota priesaika, kad priesaikos sulaužymas yra vienas iš Konstitucijoje nustatytų pagrindų, kuriam esant Respublikos Prezidentas gali būti pašalintas iš pareigų apkaltos proceso tvarka. Nurodytame nutarime Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad Respublikos

Prezidento priesaikos sulaužymas kartu yra šiurkštus Konstitucijos pažeidimas, o šiurkštus Konstitucijos pažeidimas kartu yra ir priesaikos sulaužymas.

Pagal Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalį Respublikos Prezidentas atstovauja Lietuvos valstybei ir daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų. Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalies nuostata, kad Respublikos Prezidentas daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų, atsižvelgiant į Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos Respublikos Prezidento priesaikos turinį, reiškia, kad Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus, turi vadovautis tik Konstitucija ir įstatymais, negali jų pažeisti, kad Respublikos Prezidentas turi veikti vadovaudamasis tik Tautos ir valstybės interesais, kad Respublikos Prezidentas negali veikti turėdamas tokių tikslų ir interesų, kurie nesuderinami su Konstitucija ir įstatymais, su Tautos ir valstybės interesais, su viešaisiais interesais, kad Respublikos Prezidentas negali asmeninių ar grupinių interesų iškelti aukščiau visuomenės ir valstybės interesų, negali veikti taip, kad būtų diskredituota valstybės valdžia.

Pabrėžtina, kad Konstitucijoje įtvirtinta galimybė apkaltos proceso tvarka pašalinti Respublikos Prezidentą iš užimamų pareigų yra Respublikos Prezidento veiklos viešos demokratinės kontrolės forma, Respublikos Prezidento konstitucinės atsakomybės Tautai būdas, viena iš demokratinės pilietinės visuomenės savisaugos nuo Respublikos Prezidento piktnaudžiavimo jam nustatytais įgaliojimais priemonių. Pagal Konstitucijos 74 straipsnį Respublikos Prezidentui apkaltos procesą galima pradėti tik už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužimą arba paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas; Respublikos Prezidentą iš pareigų gali pašalinti tik Seimas, tai atliekama Seimo statuto nustatyta tvarka; Respublikos Prezidentas pašalinamas iš pareigų tik tuo atveju, jeigu už tai balsavo ne mažiau kaip 3/5 visų Seimo narių.

<...>

Teisė kritikuoti valstybės įstaigas ar pareigūnus yra kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė, neišskiriant nė valstybės pareigūnų ar politikų. Akivaizdu, kad Respublikos Prezidentas taip pat turi šią konstitucinę teisę.

Pažymėtina, kad Respublikos Prezidento viešai reiškiamą valstybės institucijų ar pareigūnų veiklos kritika, jų sprendimų neigiamas vertinimas savaime netraktuotini kaip atitinkamų valdžios institucijų ar pareigūnų autoriteto diskreditavimas. Vertinant, ar Respublikos Prezidento viešai reiškiamą valstybės institucijų ar pareigūnų veiklos kritika, jų sprendimų neigiamas vertinimas nediskredituoja šių institucijų ar pareigūnų, būtina atsižvelgti į šios kritikos (neigiamo vertinimo) turinį, taip pat į visas aplinkybes, kuriomis ši kritika (neigiamas vertinimas) buvo pareikšta.

Kartu pabrėžtina, kad Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas, jis atstovauja Lietuvos valstybei. Respublikos Prezidentas yra viena iš valstybės valdžios institucijų. Visa Respublikos Prezidento veikla turi būti grindžiama pagarba valstybei, visoms jos valdžios institucijoms. Respublikos Prezidento konstitucinis statusas suponuoja jo pareigą savo vieša kitų valstybės valdžios institucijų ar jų pareigūnų veiklos kritika vengti valdžių supriešinimo, nepamatuoto jų sprendimų menkinimo, neargumentuoto neigimo. Respublikos Prezidento išskirtinis konstitucinis statusas ir vaidmuo valstybėje jį įpareigoja pasirinkti tinkamas, korektiškas kritikos raiškos formas. Jeigu šių reikalavimų būtų nepaisoma, būtų menkinamas Tautos pasitikėjimas pačia Respublikos Prezidento institucija, žeminamas šios institucijos autoritetas.

Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, konstitucinis statusas (Konstitucijos 77 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 77 straipsnį Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas, jis atstovauja Lietuvos valstybei ir daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų.

Aiškindamas Konstitucijos 77 straipsnį, Konstitucinis Teismas 2000 m. gegužės 8 d. nutarime konstatavo: „Valstybės vadovo statusą Konstitucijoje nustatytam laikui įgyja tik vienas asmuo, t. y. Respublikos Prezidentas, kurį išrenka Lietuvos Respublikos piliečiai. Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, teisinis statusas yra individualus, besiskiriantis nuo visų kitų piliečių teisinio statuso.“

Pagal Konstituciją Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, teisinis statusas yra išskirtinis, jis skiriasi ir nuo visų kitų valstybės pareigūnų teisinio statuso. Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, individualų, išskirtinį konstitucinį teisinį statusą atskleidžia įvairios Konstitucijos nuostatos, įtvirtinančios: Respublikos Prezidento asmens neliečiamybę; negalimumą Respublikos Prezidentui būti Seimo nariu, užimti kitas pareigas, gauti kitokį atlyginimą, išskyrus Respublikos Prezidentui nustatytą atlyginimą ir atlyginimą už kūrybinę veiklą; asmens, išrinkto Respublikos Prezidentu, pareigą sustabdyti savo veiklą politinėse partijose ir politinėse organizacijose iki naujos Respublikos Prezidento rinkimų kampanijos pradžios; reikalavimus kandidatams į Respublikos Prezidentus bei Respublikos Prezidento rinkimų pagrindus ir tvarką; Respublikos Prezidento priesaiką; Respublikos Prezidento įgaliojimus, jų pradžią ir pabaigą ir kt. (Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimas).

Respublikos Prezidentui, kaip valstybės vadovui, Konstitucijoje yra nustatyti reikšmingi įgaliojimai. Dalis Respublikos Prezidento – valstybės vadovo konstitucinių įgaliojimų yra susiję su galimybe formuoti kitas valstybės valdžią įgyvendinančias institucijas ir (arba) daryti poveikį jų veiklai, priimamiems sprendimams, teisėkūros procesui.

Antai Respublikos Prezidentas turi įstatymų leidybos iniciatyvos teisę Seime (Konstitucijos 68 straipsnio 1 dalis). Jis pasirašo ir oficialiai paskelbia priimtus įstatymus dėl Konstitucijos keitimo (Konstitucijos 149 straipsnio 1 dalis), Seimo priimtus įstatymus (Konstitucijos 70 straipsnio 1 dalis), taip pat referendumu priimtus įstatymus (Konstitucijos 71 straipsnio 3 dalis). Respublikos Prezidentas turi teisę motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti Seimo priimtą įstatymą (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis) ir teikti jam pataisas ir papildymus (Konstitucijos 72 straipsnio 2 dalis). Pagal Konstitucijos 84 straipsnį Respublikos Prezidentas sprendžia pagrindinius užsienio politikos klausimus ir kartu su Vyriausybe vykdo užsienio politiką (1 punktas); pasirašo Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis ir teikia jas Seimui ratifikuoti (2 punktas); Seimo pritarimu skiria Ministrą Pirmininką, paveda jam sudaryti Vyriausybę ir tvirtina jos sudėtį (4 punktas); Seimo pritarimu atleidžia Ministrą Pirmininką (5 punktas); Ministro Pirmininko teikimu skiria ir atleidžia ministrus (9 punktas); teikia Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, o paskyrus visus Aukščiausiojo Teismo teisėjus, iš jų teikia Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką; skiria Apeliacinio teismo teisėjus, o iš jų – Apeliacinio teismo pirmininką, jeigu jų kandidatūroms pritaria Seimas; skiria apygardų ir apylinkių teismų teisėjus ir pirmininkus, keičia jų darbo vietas; įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus; Seimo pritarimu skiria ir atleidžia Lietuvos Respublikos generalinį prokurorą (11 punktas); teikia Seimui trijų Konstitucinio Teismo teisėjų kandidatūras, o paskyrus visus Konstitucinio Teismo teisėjus, iš jų teikia Seimui skirti Konstitucinio Teismo pirmininko kandidatūrą (12 punktas); teikia Seimui valstybės kontrolieriaus, Lietuvos banko valdybos pirmininko

kandidatūrą; gali teikti Seimui pareikšti nepasitikėjimą jais (13 punktas); Seimo pritarimu skiria ir atleidžia kariuomenės vadą ir saugumo tarnybos vadovą (14 punktas); suteikia aukščiausius karinius laipsnius (15 punktas); ginkluoto užpuolimo, gresiančio valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, atveju priima sprendimus dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, karo padėties įvedimo, taip pat dėl mobilizacijos ir pateikia šiuos sprendimus tvirtinti artimiausiam Seimo posėdžiui (16 punktas); įstatymo nustatyta tvarka ir atvejais skelbia nepaprastąją padėtį ir pateikia šį sprendimą tvirtinti artimiausiam Seimo posėdžiui (17 punktas). Konstitucijos 112 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentas skiria apylinkių, apygardų ir specializuotų teismų teisėjus, keičia jų darbo vietas. Pagal Konstitucijos 140 straipsnio 2 dalį Respublikos Prezidentas yra vyriausiasis ginkluotųjų pajėgų vadas. Respublikos Prezidentas vadovauja Valstybės gynimo tarybai (Konstitucijos 140 straipsnio 1 dalis).

Konstitucijoje Respublikos Prezidentui – valstybės vadovui yra nustatyti ir kiti reikšmingi įgaliojimai: esant Konstitucijos 58 straipsnio 2 dalyje nustatytoms sąlygoms Respublikos Prezidentas gali skelbti pirmalaikius Seimo rinkimus (Konstitucijos 58 straipsnio 2 dalis), Respublikos Prezidentas teikia Lietuvos Respublikos pilietybę (Konstitucijos 84 straipsnio 21 punktas), skiria valstybinius apdovanojimus (Konstitucijos 84 straipsnio 22 punktas), teikia malonę nuteistiesiems (Konstitucijos 84 straipsnio 23 punktas) ir kt.

Minėta, kad pagal Konstituciją Respublikos Prezidentas daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų. Įvairūs Respublikos Prezidento įgaliojimai yra nustatyti ne tik Konstitucijoje, bet ir Seimo išleistuose įstatymuose.

Iš nurodytų Konstitucijos nuostatų matyti, kad Respublikos Prezidentas – valstybės vadovas turi ir tokius konstitucinius įgaliojimus, kuriuos įgyvendindamas jis gali daryti didelę įtaką kitoms valstybės valdžią vykdančioms institucijoms – Seimui, vykdančiam įstatymų leidžiamąją valdžią, taip pat Vyriausybei – vykdomosios valdžios institucijai; Respublikos Prezidentas – valstybės vadovas taip pat turi reikšmingus konstitucinius įgaliojimus formuojant teisminę valdžią. Nuo to, kaip Respublikos Prezidentas – valstybės vadovas įgyvendina jam Konstitucijoje numatytus įgaliojimus, nemažai priklauso ir kitų valstybės valdžios institucijų funkcionavimas.

Pažymėtina, kad Respublikos Prezidentui, kaip valstybės vadovui, pagal Konstituciją kyla pareiga įgyvendinant jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus veikti taip, kad būtų palaikoma darni sąveika tarp valstybės valdžią vykdančių institucijų, kad Lietuvos Respublikos piliečiai – valstybinė bendruomenė galėtų pasitikėti Respublikos Prezidento – valstybės vadovo institucija, kad Lietuvos valstybė būtų tinkamai atstovaujama santykiuose su kitomis valstybėmis, su tarptautinėmis organizacijomis, kad Lietuvos valstybė galėtų deramai atlikti savo tarptautinius įsipareigojimus ir būtų užtikrinta, kad kiti tarptautinių santykių subjektai (užsienio valstybės, tarptautinės organizacijos ir kt.) galės deramai atlikti savo įsipareigojimus Lietuvos valstybei. Deramas šios Respublikos Prezidento – valstybės vadovo konstitucinės pareigos vykdymas yra būtina piliečių pasitikėjimo pačia Lietuvos valstybe, kaip bendru visos visuomenės gėriu, ir jos institutais sąlyga, kartu ir kitų tarptautinių santykių subjektų pasitikėjimo Lietuvos valstybe sąlyga.

Taigi vertinant Respublikos Prezidento – valstybės vadovo konstitucinį teisinį statusą pabrėžtina, kad šis statusas – tai ne vien Respublikos Prezidentui Konstitucijoje *expressis verbis* nustatytų įgaliojimų suma. Respublikos Prezidentas, kaip Tautos tiesiogiai renkamas valstybės vadovas, simbolizuoja Lietuvos valstybę, jos visuomenės vertybes ir personifikuoja Lietuvos Respubliką tarptautiniuose santykiuose.

Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai ir Konstitucijoje jam nustatytos garantijos, Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, konstitucinis teisinis statusas suponuoja ir jo ypatingą atsakomybę valstybinei bendruomenei – pilietinei Tautai.

Reikalavimai asmeniui, kuris gali būti renkamas Respublikos Prezidentu (Konstitucijos 34 straipsnio 2 dalis, 78 straipsnio 1 dalis)

Žr. 2. Asmens konstitucinis statusas, 2.3. Politinės teisės ir laisvės, 2.3.3. Rinkimų teisė, 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas.

Respublikos Prezidento konstitucinis statusas (dualistinės vykdomosios valdžios dalis)

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas

Konstitucijoje yra nustatyti vykdomosios valdžios institucijų sistemos pagrindai, taip pat aukščiausiųjų vykdomosios valdžios institucijų įgaliojimai. Lietuvos valstybės konstitucinei santvarkai yra būdingas dualistinės (sudvejintos) vykdomosios valdžios modelis: vykdomąją valdžią Lietuvoje vykdo Respublikos Prezidentas – valstybės vadovas bei Vyriausybė.

Respublikos Prezidentas – vykdomosios valdžios dalis (Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d., 1999 m. gruodžio 21 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai). Konstitucijos 77 straipsnyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas (1 dalis); jis atstovauja Lietuvos valstybei ir daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų (2 dalis). Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam suteiktus įgaliojimus, leidžia aktus-dekretus (Konstitucijos 85 straipsnis). Pabrėžtina, kad pagal Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktą Vyriausybė vykdo *inter alia* Respublikos Prezidento dekretus.

<...>

Pažymėtina, kad Respublikos Prezidento ir Vyriausybės, kaip dviejų dualistinės (sudvejintos) vykdomosios valdžios atšakų, įgaliojimai yra skirtingi, vienas kito atžvilgiu autonomiški, savarankiški. Kita vertus, Konstitucijoje yra *expressis verbis* nurodyti tie Respublikos Prezidento ir Vyriausybės įgaliojimai, kuriuos Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė įgyvendina kartu. Antai Konstitucijos 85 straipsnyje *inter alia* nustatyta: „Kad Respublikos Prezidento dekretai, nurodyti Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose turėtų galią, jie privalo būti pasirašyti Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro.“ Pagal Konstitucijos 84 straipsnio 1 punktą Respublikos Prezidentas *inter alia* kartu su Vyriausybe vykdo užsienio politiką. Pažymėtina ir tai, kad, paisant Konstitucijos, įstatymu gali būti nustatytas ir toks teisinis reguliavimas, pagal kurį tam tikros valstybės institucijos būtų įsteigtos prie Respublikos Prezidento – valstybės vadovo.

Respublikos Prezidento socialinės garantijos (Konstitucijos 90 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2014 m. liepos 3 d. nutarimas

Neatskiriama individualaus, išskirtinio Prezidento – valstybės vadovo konstitucinio statuso dalis yra konstitucinės Prezidento socialinės garantijos.

Konstitucijos 90 straipsnyje įtvirtinta, kad Prezidentas turi rezidenciją, taip pat kad Prezidento ir jo rezidencijos finansavimą nustato įstatymas. Aiškindamas šias Konstitucijos 90 straipsnio nuostatas Konstitucinis Teismas 2002 m. birželio 19 d. nutarime konstatavo:

– Konstitucijos 90 straipsnio nuostatos interpretuotinos atsižvelgiant į tai, kad pagal Konstituciją Prezidento teisinis statusas yra individualus, besiskiriantis nuo visų kitų valstybės pareigūnų statuso; šios konstitucinės nuostatos reiškia, kad Prezidento veiklą finansuoja,

jo materialines ir socialines garantijas užtikrina valstybė, kad tam reikalingos lėšos turi būti numatomos valstybės biudžete, kad Prezidento ir jo rezidencijos finansavimas turi būti reguliuojamas įstatymais;

– konstituciniai reikalavimai, kad Prezidento ir jo rezidencijos finansavimą nustato įstatymas, taip pat kad neleidžiama nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigtas individualus, nuo visų kitų valstybės pareigūnų teisinio statuso besiskiriantis Prezidento teisinis statusas ir sudarytos teisinės prielaidos kurį nors kitą asmenį prilyginti Prezidentui, reiškia ir tai, kad neleidžiama nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų sudarytos teisinės prielaidos kurį nors kitą asmenį prilyginti buvusiam Prezidentui;

– Konstitucijos 90 straipsnio nuostatos suponuoja tai, kad neatskiriamas Prezidento finansavimo elementas ir valstybės vadovo konstitucinė socialinė garantija yra Prezidento pensija; pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį šios pensijos dydį, tokias jos skyrimo ir mokėjimo sąlygas, kurios atitiktų Prezidento, kaip valstybės vadovo, orumą, jo individualų, išskirtinį teisinį statusą;

– Konstitucijos 90 straipsnio nuostatos reiškia ir tai, kad įstatymų leidėjui neleidžiama nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį koks nors asmuo, kuris nebuvo išrinktas Prezidentu, galėtų gauti Prezidento pensiją;

– įstatymų leidėjas gali, nepažeisdamas Konstitucijos, nustatyti buvusio Prezidento finansavimą atsižvelgdamas į tai, kokiais konstituciniais pagrindais yra nutrūkę Prezidento įgaliojimai, taip pat į tai, ar tas pats asmuo nėra perrinktas arba vėl išrinktas Prezidentu.

Taigi individualus, išskirtinis Prezidento konstitucinis statusas nuo visų kitų piliečių teisinio statuso skiriasi *inter alia* Prezidento socialinių garantijų požiūriu.

Pažymėtina, kad oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos dėl Prezidento pensijos, kaip neatskiriama jo finansavimo elemento ir valstybės vadovo konstitucinės socialinės garantijos, taikytinos ir kitoms įstatyme nustatytoms Prezidento pensijos esmę ir paskirtį atitinkančioms valstybės išmokoms, nesvarbu, kaip jos pavadintos.

Aiškinant Konstitucijos 90 straipsnio nuostatą, kad Prezidento ir jo rezidencijos finansavimą nustato įstatymas, pažymėtina, jog ja yra įtvirtinta Prezidento ir jo rezidencijos finansavimo garantija, kurios paskirtis – užtikrinti, kad Prezidentas galėtų tinkamai vykdyti savo pareigas, *inter alia* tinkamai atstovauti Lietuvos valstybei. Taigi ši konstitucinė garantija reiškia, kad įstatymų leidėjas turi pareigą įstatymu nustatyti Prezidento pareigoms vykdyti reikalingą finansavimą, kuris apima ne tik pareigas vykdančio Prezidento veiklos ir rezidencijos finansavimą, bet ir deramą, t. y. Prezidento, kaip valstybės vadovo, orumą ir išskirtinį teisinį statusą atitinkantį, buvusiam Prezidentui užtikrinamą finansavimą, *inter alia* Prezidento pensiją ar kitą jos esmę ir paskirtį atitinkančią valstybės išmoką. Šis finansavimas taip pat apima lėšas, kurių reikia pagal valstybinį ir (ar) diplomatinį protokolą Prezidentą lydinčio asmens (sutuoktinio, kito šeimos nario) išlaidoms, susijusioms su jo pagalba Prezidentui vykdant pareigas, padengti.

<...> Konstitucijos 90 straipsnio nuostatomis nereguliuojamas Prezidento sutuoktinio teisinis statusas, taip pat jo materialinis (socialinis) aprūpinimas Prezidentui mirus, tačiau socialinė parama Prezidento sutuoktiniui, kitiems jo šeimos nariams laiduojama kitų Konstitucijos nuostatų pagrindu, *inter alia* pagal Konstitucijos 52 straipsnį teikiant socialinę paramą našlystės atveju.

6.2. RESPUBLIKOS PREZIDENTO ĮGALIOJIMAI

Respublikos Prezidento įgaliojimai pasirašyti tarptautines sutartis ir teikti jas Seimui ratifikuoti (Konstitucijos 84 straipsnio 2 punktas)*Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d. nutarimas*

Konstitucijos 84 straipsnio 2 punkte nustatyta, kad Respublikos Prezidentas „pasirašo Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis ir teikia jas Seimui ratifikuoti“. Šie Respublikos Prezidento įgaliojimai yra jo bendrosios dalykinės kompetencijos, įtvirtintos Konstitucijos 84 straipsnio 1 punkte („Respublikos Prezidentas: 1) sprendžia pagrindinius užsienio politikos klausimus ir kartu su Vyriausybe vykdo užsienio politiką“), įgyvendinimo būdai. Tai išplaukia ir iš Konstitucijos 77 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto Respublikos Prezidento bendro statuso: jis yra valstybės vadovas.

<...> čia yra ne vienas jungtinis, o du kokybiškai savarankiški įgaliojimai: 1) pasirašyti tarptautines sutartis ir 2) teikti Seimui ratifikuoti paties Respublikos Prezidento bei kitų įgaliotų valstybės pareigūnų pasirašytas tarptautines sutartis. Esminis klausimas čia yra tas, ar tik Prezidentas turi tokias teises, t. y. ar kitoms valstybės valdžios institucijoms draudžiama pasirašyti tarptautines sutartis ir teikti Seimui jas ratifikuoti.

Tai, kad Ministras Pirmininkas turi teisę pasirašyti tarptautines sutartis, galima spręsti iš konstitucinių nuostatų dėl Vyriausybės įgaliojimų užsienio politikos ir tarptautinių santykių srityje. <...>

<...>

Kitaip vertintina Konstitucijos 84 straipsnio 2 punkto nuostata, kad Respublikos Prezidentas „teikia jas Seimui ratifikuoti“. Kituose Konstitucijos straipsniuose, nustatančiuose valstybės valdžios institucijų kompetenciją, nenurodyta, kad Vyriausybė ar kokie nors kiti valdžios subjektai turi teisę teikti Seimui ratifikuoti tarptautines sutartis. Ši teisė pagal Konstituciją kaip vieningą aktą yra Respublikos Prezidento prerogatyva.

Respublikos Prezidento įgaliojimai Vyriausybės formavimo srityje*Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimas*

Respublikos Prezidento ir Vyriausybės santykius reguliuoja Konstitucijos normos, nustatančios, kad Respublikos Prezidentas Seimo pritarimu skiria Ministrą Pirmininką, paveda jam sudaryti Vyriausybę ir tvirtina jos sudėtį. Jis Seimo pritarimu atleidžia Ministrą Pirmininką, priima Vyriausybės grąžinamus įgaliojimus išrinkus naują Seimą ir paveda jai eiti pareigas, kol bus sudaryta Vyriausybė, priima Vyriausybės atsistatydinimą ir prirėikus paveda jai toliau eiti pareigas arba paveda vienam iš ministrų eiti Ministro Pirmininko pareigas, kol bus sudaryta nauja Vyriausybė. Respublikos Prezidentas Vyriausybei atsistatydinus ar grąžinus savo įgaliojimus ne vėliau kaip per 15 dienų teikia Seimui svarstyti Ministro Pirmininko kandidatūrą, Ministro Pirmininko teikimu skiria ir atleidžia ministrus ir t. t.

<...> Pagal Europos konstitucinę tradiciją prezidentas vyriausybės vadovu skiria tą asmenį, kurį remia parlamento dauguma. Tokios konstitucinės praktikos laikomasi ir Lietuvoje.

Seim ir Respublikos Prezidento įgaliojimų Vyriausybės formavimo srityje analizė leidžia teigti, kad šiame procese Respublikos Prezidento veiklos svarbiausias uždavinys – laiduoti valdžios institucijų sąveiką. Formuojant Vyriausybę jo veiksmus visų pirma turėtų lemti pareiga veikti taip, kad būtų sudaryta veiksminga, t. y. turinti Seimo pasitikėjimą, Vyriausybė.

Taigi remiantis parlamentinės demokratijos principais, įtvirtintais Konstitucijoje, darytina prielaida, kad Respublikos Prezidentas negali laisvai pasirinkti Ministro Pirmininko ar ministrų kandidatūrų, nes visais atvejais minėtų pareigūnų skyrimas priklauso nuo Seimo pasitikėjimo ar nepasitikėjimo jais. Kartu negalima ignoruoti ir to, kad Respublikos Prezidentas, būdamas vykdomosios valdžios dalis, turi tam tikrų politinio poveikio galimybių Vyriausybės personalinės sudėties formavimui.

<...>

Prisiėkus naujam Respublikos Prezidentui, nutrūksta buvusiojo Respublikos Prezidento įgaliojimai, kartu nutrūksta ir Vyriausybės ryšys su valstybės vadovu, kuris taip pat ją formavo. Konstitucinis Teismas, remdamasis konstitucinių normų analize, daro išvadą, kad Vyriausybė privalo grąžinti įgaliojimus naujai išrinktam Respublikos Prezidentui prisiėkus ir pradėjus eiti pareigas.

<...> Konstitucinis Teismas, interpretuodamas Konstitucijos 80, 82 straipsnių ir 92 straipsnio 4 dalies normas, daro išvadą, kad Vyriausybės įgaliojimai turėtų būti grąžinami Respublikos Prezidentui tą dieną, kai jis pradeda eiti savo pareigas. Šis aiškinimas pagrįstas tuo, kad Konstitucijoje nenumatytas joks kitas terminas.

<...>

Po Seimo rinkimų Respublikos Prezidentas, vadovaudamasis Konstitucijos 84 straipsnio 6 punktu, priima Vyriausybės grąžinamus įgaliojimus ir paveda jai eiti pareigas, kol bus sudaryta nauja Vyriausybė. Respublikos Prezidentas ne vėliau kaip per 15 dienų teikia Seimui svarstyti naujo Ministro Pirmininko kandidatūrą. Taip pradėdama formuoti nauja Vyriausybė. <...>

Po Respublikos Prezidento rinkimų Vyriausybė taip pat grąžina savo įgaliojimus naujai išrinktam Respublikos Prezidentui. Tačiau Konstitucijos normose nenumatyta, kad tuomet Vyriausybė privalo atsistatydinti. Taip yra dėl to, kad pasikeitus valstybės vadovui toliau išlieka Seimo pasitikėjimas Vyriausybe. Todėl įgaliojimų grąžinimo po Respublikos Prezidento rinkimų atveju valstybės vadovo pavedimas toliau eiti pareigas turėtų būti duodamas tai pačiai Vyriausybei. Tuo tarpu Vyriausybės atsistatydinimo atveju Respublikos Prezidentas gali pavesti Ministro Pirmininko pareigas eiti ir kitam Vyriausybės nariui.

<...>

<...> Konstitucijos 84, 92 ir 101 straipsnių turinio analizė leidžia teigti, kad toks įgaliojimų grąžinimas [po Respublikos Prezidento rinkimų] nesuponuoja Vyriausybės atsistatydinimo. <...> Grąžinusi įgaliojimus, Vyriausybė išlieka legitiimi.

Tačiau įgaliojimų grąžinimo procedūra yra ne tik tarpinstitucinio mandagumo išraiška – ji suteikia galimybę Respublikos Prezidentui patikrinti, ar Seimas ir toliau pasitiki Vyriausybe. Respublikos Prezidentas, remdamasis Konstitucijos 92 straipsniu, 84 straipsnio 8 punktu bei atsižvelgdamas į parlamentinės demokratijos tradiciją, Konstitucijos 84 straipsnio 8 punkte nustatyta tvarka teikia Seimui svarstyti įgaliojimus grąžinusios Vyriausybės Ministro Pirmininko kandidatūrą. Seimui pritarus Ministro Pirmininko kandidatūrai ir Respublikos Prezidentui paskyrus Ministrą Pirmininką bei patvirtinus jo pateiktos Vyriausybės sudėtį, jeigu nepasikeitė daugiau kaip pusė ministrų, tai reikštų, kad Vyriausybė yra iš naujo gavusi įgaliojimus veikti.

Jei Seimas nepritaria Ministro Pirmininko kandidatūrai, tai reikštų, kad Vyriausybė privalo atsistatydinti (Konstitucijos 101 straipsnio 3 dalies 2 punktas). Tai būtų konstitucinis pagrindas pradėti naujos Vyriausybės sudarymo procedūrą.

Respublikos Prezidento įgaliojimai formuojant teisminę valdžią (Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktą, 112 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas

Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte nustatyta, kad Respublikos Prezidentas teikia Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, o paskyrus visus Aukščiausiojo Teismo teisėjus, iš jų teikia Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką; skiria Apeliacinio teismo teisėjus, iš jų – Apeliacinio teismo pirmininką, jeigu jų kandidatūroms pritaria Seimas; skiria ir atleidžia apygardų ir apylinkių teismų teisėjus ir pirmininkus, keičia jų darbo vietas; įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus.

Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto normos, nustatančios Respublikos Prezidento įgaliojimus skiriant ir atleidžiant teisėjus, yra susijusios su Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalimi, kurioje nustatyta, kad dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija. <...>

Taigi Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte yra įtvirtinti Respublikos Prezidento įgaliojimai formuojant teisminę valdžią. Tai – reikšmingas valstybės vadovo konstitucinio statuso elementas. Nurodytų Respublikos Prezidento įgaliojimų šioje srityje pakeitimas ar apribojimas, taip pat tokios šių įgaliojimų įgyvendinimo tvarkos nustatymas, kai Respublikos Prezidento veiksmai būtų saistomi Konstitucijoje nenumatytų institucijų ar pareigūnų sprendimų, reikštų Respublikos Prezidento konstitucinės kompetencijos pasikeitimą.

<...>

<...> įstatymų leidėjas turi teisę nustatyti, kokie subjektai parenka teisėjų kandidatūras Respublikos Prezidentui. Ši funkcija gali būti priskirta ir teisingumo ministrui, tačiau teisingumo ministro teisė parinkti teisėjų kandidatūras Respublikos Prezidento nesaisto.

<...>

Įstatyme nustatyta teisėjų skyrimo procedūra <...> neturi pažeisti teisminės valdžios nepriklausomumo. Kartu ši procedūra negali pažeisti ir Konstitucijos 5 straipsnyje nustatytos valstybės valdžių (nagrinėjamu atveju – Respublikos Prezidento ir Teismo) pusiausvyros.

<...>

Atsižvelgiant į Konstitucijoje nustatytą teismų formavimo tvarką, taip pat į Respublikos Prezidento ir specialios teisėjų institucijos santykių konstitucinę reguliavimą, darytina išvada, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija turi patarti Respublikos Prezidentui visais teisėjų skyrimo, jų profesinės karjeros, taip pat atleidimo iš pareigų klausimais. Šios institucijos patarimas sukelia teisinius padarinius: jei nėra šios institucijos patarimo, Respublikos Prezidentas negali priimti sprendimo dėl teisėjo paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų.

Taigi pagal Konstituciją speciali teisėjų institucija ne tik padeda Respublikos Prezidentui formuoti teismus, bet ir yra atsvara Respublikos Prezidentui, kaip vykdomosios valdžios subjektui, formuojant teisėjų korpusą. Kita vertus, Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje numatyta speciali teisėjų institucija interpretuotina kaip svarbus Teismo – savarakiškos valstybės valdžios – savivaldos elementas.

Respublikos Prezidento įgaliojimai, susiję su įstatymų pasirašymu ir oficialiu paskelbimu

Žr. 5. Seimas, 5.5. Seimo darbo tvarka, 5.5.2. Įstatymų leidybos procesas, 2002 m. birželio 19 d. nutarimas („Įstatymų pasirašymas, oficialus paskelbimas ir įsigaliojimas“, „Respublikos Prezidento, Seimo Pirmininko ir jo pavaduotojo įgaliojimai, susiję su

įstatymų pasirašymu ir oficialiu paskelbimu (Konstitucijos 70, 71 straipsniai, 84 straipsnio 24 punktas, 88 straipsnis, 89 straipsnio 1 dalis, 149 straipsnio 1, 2 dalys“).

Respublikos Prezidento įgaliojimų nutūkimas (Konstitucijos 88 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimas

<...> Konstitucijos 88 straipsnyje nustatytas Respublikos Prezidento įgaliojimų nutūkimo pagrindų sąrašas yra baigtinis ir negali būti aiškinamas plečiamai.

Seimo Pirmininko konstitucinė teisė laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigas (Konstitucijos 88 straipsnio 3, 4, 5, 6 punktai, 89 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimas

<...> Seimo Pirmininko konstitucinės teisės laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigas realizavimas sietinas su teisinio fakto – vienos iš Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje nurodytų aplinkybių, dėl kurių pagal Konstitucijos 88 straipsnio 3, 4, 5 arba 6 punktą nutrūksta Respublikos Prezidento įgaliojimai, nustatymu. Kad kiltų Konstitucijoje numatytos teisinės pasekmės, šis teisinis faktas turi būti nustatytas laikantis deramos teisinės procedūros. Tai – Respublikos Prezidento akto, kuriuo jis pareiškia apie savo atsistatydinimą, įsigaliojimas (Konstitucijos 88 straipsnio 3 punktas); Respublikos Prezidento mirties fakto nustatymas įstatymų nustatyta tvarka (Konstitucijos 88 straipsnio 4 punktas); Seimo akto, kuriuo 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma Respublikos Prezidentas pašalinamas iš pareigų Seimo statute nustatyta apkaltos proceso tvarka, įsigaliojimas (Konstitucijos 88 straipsnio 5 punktas ir 74 straipsnis); 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma ir atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo išvadą priimto Seimo nutarimo, kuriuo konstatuojama, kad Respublikos Prezidento sveikatos būklė neleidžia jam eiti savo pareigų, įsigaliojimas (Konstitucijos 88 straipsnio 6 punktas ir 105 straipsnio 3 dalies 2 punktas).

Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentas atstovauja Lietuvos valstybei ir daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų. Taigi Seimo Pirmininkas, pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį laikinai einantis Respublikos Prezidento pareigas, vykdo visa, kas Respublikos Prezidentui yra pavesta Konstitucijos ir įstatymų. Vadinas, jis turi ir įgaliojimus ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus įstatymus arba juos motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti.

Pažymėtina, kad Seimo Pirmininkas, laikinai einantis Respublikos Prezidento pareigas, tuo laiku įgyvendina Respublikos Prezidento, o ne Seimo Pirmininko konstitucinius įgaliojimus, nes pastarųjų jis laikinai yra netekęs. <...>

<...>

Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais Seimo Pirmininkas eina Respublikos Prezidento pareigas tik tol, kol bus išrinktas ir pradės eiti pareigas naujas Respublikos Prezidentas. Seimo Pirmininkui pradėjus laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigas, Seimas ne vėliau kaip per dešimt dienų privalo paskirti Respublikos Prezidento rinkimus, kurie turi būti surengti ne vėliau kaip per du mėnesius; Seimui negalint susirinkti ir paskelbti Respublikos Prezidento rinkimų, rinkimus skelbia Vyriausybė (Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalis). Naujai išrinktam Respublikos Prezidentui pradėjus eiti savo pareigas, Seimo Pirmininkas nustoja laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigas ir vėl eina Seimo Pirmininko pareigas <...>. Seimo priimtų įstatymų promulgavimo ir atidedamojo veto teisę jau turi naujai išrinktas Respublikos Prezidentas.

Galimos ir tokios teisinės situacijos, kai nors ir yra viena iš Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje numatytų aplinkybių, bet atitinkamas teisinis faktas laikantis deramos teisinės procedūros dar nėra nustatytas (vadinasi, dar nėra sukėlęs atitinkamų teisinių pasekmių). Tokiais atvejais Seimo Pirmininkas pagal Konstituciją dar negali laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigų – taigi jam dar nėra laikinai perėję ir Respublikos Prezidento įgaliojimai ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus įstatymus arba juos motyvuotai gražinti Seimui pakartotinai svarstyti. Čia, atsižvelgiant į Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje ir 88 straipsnio 3, 4, 5 bei 6 punktuose nurodytas aplinkybes, yra galimos skirtingos teisinės situacijos. Antai kol dar nėra įsigaliojęs 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma ir atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo išvadą priimtas Seimo nutarimas, kuriuo konstatuojama, kad Respublikos Prezidento sveikatos būklė neleidžia jam eiti savo pareigų (Konstitucijos 88 straipsnio 6 punktą ir 105 straipsnio 3 dalies 2 punktą), arba Respublikos Prezidento aktas, kuriuo jis pareiškia apie savo atsistatydinimą (Konstitucijos 88 straipsnio 3 punktą), arba Seimo aktas, kuriuo 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma Respublikos Prezidentas pašalinamas iš pareigų Seimo statute nustatyta apkaltos proceso tvarka (Konstitucijos 88 straipsnio 5 punktą ir 74 straipsnis), minėtus įgaliojimus vis dar turi Respublikos Prezidentas. Kol įstatymų nustatyta tvarka dar nėra nustatytas Respublikos Prezidento mirties faktas (Konstitucijos 88 straipsnio 4 punktą), Respublikos Prezidento įgaliojimų ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus įstatymus arba juos motyvuotai gražinti Seimui pakartotinai svarstyti niekas negali įgyvendinti.

<...>

Pabrėžtina, kad Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje vartojama formuluotė „pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas“ ir šio straipsnio 2 dalyje vartojama formuluotė „tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas“ savo teisiniu turiniu nėra tapačios. Formuluotė „pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas“ žymi tokią teisinę situaciją, kai Respublikos Prezidento įgaliojimai yra nutrūkę, naujas Respublikos Prezidentas dar nėra išrinktas, o Respublikos Prezidento pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas; laikinai eidamas Respublikos Prezidento pareigas, Seimo Pirmininkas yra tam laikui netekęs savo įgaliojimų Seime. Tuo tarpu formuluotė „tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas“ žymi tokią teisinę situaciją, kai Respublikos Prezidentas dėl to, kad yra laikinai išvykęs už sienį arba susirgęs, laikinai negali eiti savo pareigų ir jį laikinai pavaduoja Seimo Pirmininkas; laikinai pavaduodamas Respublikos Prezidentą, Seimo Pirmininkas turi savo, kaip Seimo Pirmininko, įgaliojimus.

<...>

Pabrėžtina, kad laikinas Respublikos Prezidento pareigų ėjimas arba laikinas jo pavadavimas yra galimas tik Konstitucijos 89 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais pagrindais, o Seimo Pirmininkas yra vienintelis valstybės pareigūnas, galintis laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigas arba laikinai pavaduoti Respublikos Prezidentą. Konstitucijos 89 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad jokiais kitais atvejais ir jokiems kitiems asmenims ar institucijoms negalima vykdyti Respublikos Prezidento įgaliojimų.

Seimo Pirmininko konstitucinė teisė laikinai pavaduoti Respublikos Prezidentą (Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimas

Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentą, laikinai išvykusį už sienį arba susirgusį ir dėl to laikinai negalintį eiti pareigų, tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas.

Pabrėžtina, kad Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje vartojama formuluotė „pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas“ ir šio straipsnio 2 dalyje vartojama formuluotė „tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas“ savo teisiniu turiniu nėra tapačios. Formuluotė „pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas“ žymi tokią teisinę situaciją, kai Respublikos Prezidento įgaliojimai yra nutrūkę, naujas Respublikos Prezidentas dar nėra išrinktas, o Respublikos Prezidento pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas; laikinai eidamas Respublikos Prezidento pareigas, Seimo Pirmininkas yra tam laikui netekęs savo įgaliojimų Seime. Tuo tarpu formuluotė „tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas“ žymi tokią teisinę situaciją, kai Respublikos Prezidentas dėl to, kad yra laikinai išvykęs į užsienį arba susirgęs, laikinai negali eiti savo pareigų ir jį laikinai pavaduoja Seimo Pirmininkas; laikinai pavaduodamas Respublikos Prezidentą, Seimo Pirmininkas turi savo, kaip Seimo Pirmininko, įgaliojimus.

Vien Respublikos Prezidento laikinas išvykimas į užsienį arba susirgimas dar nėra pakankamas konstitucinis pagrindas Seimo Pirmininkui laikinai pavaduoti Respublikos Prezidentą, nes vien dėl to, kad yra laikinai išvykęs į užsienį arba susirgęs, Respublikos Prezidentas nepraranda savo, kaip Respublikos Prezidento, teisinio statuso ir jam Konstitucijos ir įstatymų nustatytų įgaliojimų. Seimo Pirmininkas laikinai pavaduoja Respublikos Prezidentą tik jeigu yra abi Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalyje numatytos sąlygos: 1) Respublikos Prezidentas yra laikinai išvykęs į užsienį arba susirgęs; 2) jis laikinai negali eiti savo pareigų būtent dėl minėto laikino išvykimo į užsienį ar susirgimo. Abu šie teisiniai faktai turi būti nustatyti laikantis deramos teisinės procedūros. Nustatyti tokią procedūrą įstatymu yra Seimo konstitucinė pareiga. <...>

Pažymėtina, kad toks Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalies nuostatos interpretavimas, kai vien Respublikos Prezidento laikinas išvykimas į užsienį arba susirgimas laikomas pakankamu konstituciniu pagrindu Seimo Pirmininkui laikinai pavaduoti Respublikos Prezidentą, būtų konstituciškai nepagrįstas. Šitaip interpretuojant Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalį būtų sudarytos prielaidos Seimo Pirmininką, kuris pagal Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalį laikinai pavaduoja Respublikos Prezidentą, traktuoti kaip valstybės vadovą, nors Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas ir savo, kaip Respublikos Prezidento, teisinio statuso ir jam Konstitucijos bei įstatymų nustatytų įgaliojimų nepraranda ir tada, kai yra laikinai išvykęs į užsienį arba susirgęs. Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas net ir tada, kai dėl laikino išvykimo į užsienį arba susirgimo jis negali eiti savo pareigų ir jį tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas. Pagal Konstituciją Seimo Pirmininkas, net pavaduodamas Respublikos Prezidentą tuo laiku, kai šis laikinai negali eiti savo pareigų dėl laikino išvykimo į užsienį arba susirgimo, yra ne valstybės, o vienos iš valstybės valdžios institucijų – Seimo vadovas. Valstybės vadovas Lietuvoje yra tik vienas – Respublikos Prezidentas.

Pagal Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalį laikinai pavaduodamas Respublikos Prezidentą, kitaip nei pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį laikinai eidamas Respublikos Prezidento pareigas, Seimo Pirmininkas negali vykdyti tam tikrų Konstitucijoje *expressis verbis* nurodytų Respublikos Prezidento įgaliojimų: Konstitucijos 89 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad, laikinai pavaduodamas Respublikos Prezidentą, Seimo Pirmininkas negali skelbti pirmalaikių Seimo rinkimų, atleisti ar skirti ministrų be Seimo sutikimo. Konstitucijos 89 straipsnio 3 dalyje taip pat yra įtvirtinta speciali garantija Seimo Pirmininkui, laikinai pavaduojančiam Respublikos Prezidentą: tuo laikotarpiu Seimas negali svarstyti klausimo dėl nepasitikėjimo Seimo Pirmininku.

Pabrėžtina, kad laikinas Respublikos Prezidento pareigų ėjimas arba laikinas jo pavadavimas yra galimas tik Konstitucijos 89 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais pagrindais, o Seimo Pirmininkas yra vienintelis valstybės pareigūnas, galintis laikinai eiti Respublikos

Prezidento pareigas arba laikinai pavaduoti Respublikos Prezidentą. Konstitucijos 89 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad jokiais kitais atvejais ir jokiems kitiems asmenims ar institucijoms negalima vykdyti Respublikos Prezidento įgaliojimų.

Respublikos Prezidento veto teisė (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimas

Respublikos Prezidentas <...> turi teisę nepasirašyti Seimo priimto įstatymo ir ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo jį motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis), t. y. turi atidedamojo veto teisę. Konstitucijoje nėra nustatyta, kad Respublikos Prezidentas turėtų atidedamojo veto teisę referendumu priimtų įstatymų atžvilgiu, taip pat įstatymų dėl Konstitucijos keitimo atžvilgiu. Pagal Konstituciją tokią teisę Respublikos Prezidentas turi tik Seimo priimtų įstatymų atžvilgiu, išskyrus įstatymus dėl Konstitucijos keitimo. Įgyvendindamas atidedamojo veto teisę, Respublikos Prezidentas taip pat gali teikti pasiūlymus, kaip turėtų būti pataisytas arba papildytas Seimo priimtas, bet Respublikos Prezidento nepasirašytas įstatymas.

<...>

Pagal Konstitucijos 85 straipsnį Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam suteiktus įgaliojimus, leidžia aktus-dekretus. Respublikos Prezidentas, pagal Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalį ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo grąžindamas Seimui pakartotinai svarstyti Seimo priimtą įstatymą, dekrete turi nurodyti šio grąžinimo motyvus. Tuo tarpu teikti Seimui pakartotinai svarstyti grąžinamo įstatymo pataisas ir papildymus – ne Respublikos Prezidento konstitucinė pareiga, o teisė.

Respublikos Prezidento įgaliojimai įstatymų leidybos procese

Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 22 d. nutarimas

Pagal Konstituciją įstatymų leidybos procese, be Seimo, dalyvauja ir valstybės vadovas – Respublikos Prezidentas. Antai Respublikos Prezidentas pasirašo ir oficialiai paskelbia (promulguoja) Seimo priimtus įstatymus bei turi atidedamojo (santykinio) veto teisę – įgaliojimus motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti jo priimtą įstatymą; tai yra svarbus konstitucinio valdžių padalijimo principo aspektas ir papildoma Seimo priimtų įstatymų konstitucingumo garantija (Konstitucinio Teismo 1994 m. sausio 19 d., 2002 m. birželio 19 d. nutarimai). Respublikos Prezidentas turi teisę nepasirašyti Seimo priimto įstatymo ir ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo jį motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis, 84 straipsnio 24 punktas); tokio grąžinimo motyvai turi būti nurodyti atitinkamame Respublikos Prezidento dekrete (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis, 85 straipsnis); Seimas Respublikos Prezidento grąžintą įstatymą gali iš naujo svarstyti ir priimti (Konstitucijos 72 straipsnio 1 dalis); pakartotinai Seimo apsvarstytas įstatymas laikomas priimtu, jeigu buvo priimtos Respublikos Prezidento teikiamos pataisos ir papildymai arba jeigu už įstatymą balsavo daugiau kaip 1/2, o už konstitucinį įstatymą – ne mažiau kaip 3/5 visų Seimo narių (Konstitucijos 72 straipsnio 2 dalis); tokius įstatymus Respublikos Prezidentas privalo ne vėliau kaip per tris dienas pasirašyti ir nedelsiant oficialiai paskelbti (Konstitucijos 72 straipsnio 3 dalis).

Aiškindamas Respublikos Prezidento konstitucinius įgaliojimus įstatymų leidybos procese, Konstitucinis Teismas 2002 m. birželio 19 d. nutarime yra konstatavęs, kad ne vėliau kaip per dešimt dienų po Seimo priimto įstatymo įteikimo atlikti vieną iš Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalyje, 84 straipsnio 24 punkte, 71 straipsnio 2 dalyje nurodytų teisinių veiksmų – arba pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtą įstatymą (promulgavimo

teisė), arba jį motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti (atidedamojo veto teisė) – yra Respublikos Prezidento konstitucinė pareiga. Minėtame Konstitucinio Teismo nutarime yra plačiau aptarta situacija, kai Respublikos Prezidentas, nors ir turėdamas konstitucinę pareigą ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo arba pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtą įstatymą (promulgavimo teisė), arba jį motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti (atidedamojo veto teisė), dėl kurių nors priežasčių nei pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo priimtą įstatymą, nei pasinaudoja atidedamojo veto teise.

Respublikos Prezidento veto teisė (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis) (apie Seimo įgaliojimus, susijusius su Respublikos Prezidento vetuoto įstatymo priėmimu, žr. 5. Seimas, 5.5. Seimo darbo tvarka, 5.5.2. Įstatymų leidybos procesas)

Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 22 d. nutarimas

Aiškinant Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalies nuostatą „Respublikos Prezidentas Seimo priimtą įstatymą ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo <...> motyvuotai grąžina Seimui pakartotinai svarstyti“ pažymėtina, kad Respublikos Prezidentas atitinkamame dekrete gali nurodyti įvairius motyvus – ne tik teisinius, bet ir ekonominius, politinius, moralinius, tikslingumo, susijusius su Lietuvos valstybės tarptautiniais įsipareigojimais ir kt. <...> šie motyvai nebūtinai turi būti susiję su atitinkamo įstatymo turiniu, jie gali būti susiję ir su, Respublikos Prezidento manymu, padarytais įstatymo priėmimo procedūros pažeidimais, *inter alia* su tuo, kad priimdamas tą įstatymą Seimas nesilaikė Konstitucijoje ir (arba) Seimo statute įtvirtintų įstatymų leidybos proceso stadijų ar įstatymų leidybos taisyklių. Tokiais atvejais Respublikos Prezidentas, pasinaudodamas jam Konstitucijos suteikta atidedamojo veto teise, neleidžia atsirasti įstatymui, kuris, jo manymu, gali prieštarauti Konstitucijai pagal joje nustatytą priėmimo tvarką.

Pabrėžtina, kad Respublikos Prezidento motyvai, kuriais remiantis Seimo priimtas įstatymas grąžinamas jam pakartotinai svarstyti, turi būti racionalūs, aiškūs, suprantami. Respublikos Prezidentas, motyvuotai grąžindamas įstatymą Seimui pakartotinai svarstyti, privalo vadovautis tautos gerovės, atsakingo valdymo, pilietiškumo, socialinės darnos, teisingumo, teisės viešpatavimo imperatyvais, kitomis Konstitucijoje įtvirtintomis, jos ginamomis ir saugomomis vertybėmis. Tačiau vien tai, kad Respublikos Prezidento motyvai, kuriais remiantis Seimo priimtas įstatymas grąžinamas jam pakartotinai svarstyti, kieno nors (*inter alia* Seimo narių) gali būti vertinami kaip neteisingi, negali būti dingstis kvestionuoti atitinkamo Respublikos Prezidento dekreto atitiktį Konstitucijai (taip pat ir Konstituciniame Teisme inicijuojant konstitucinės justicijos bylą).

Šiame kontekste pabrėžtina, kad jeigu Seimas nesutinka su Respublikos Prezidento motyvais, kuriais remiantis Seimo priimtas įstatymas buvo grąžintas jam pakartotinai svarstyti Respublikos Prezidentui pasinaudojus savo konstitucine atidedamojo veto teise, Seimas pagal Konstitucijos 72 straipsnio 2 dalį gali įveikti tokį Respublikos Prezidento veto. Pagal Konstituciją Respublikos Prezidento veto Seimo priimtiems įstatymams yra santykinis, o ne absoliutus.

Pasinaudodamas atidedamojo veto teise Respublikos Prezidentas gali teikti Seimui pasiūlymus, kaip turėtų būti pataisytas arba papildytas Seimo priimtas, bet Respublikos Prezidento nepasirašytas įstatymas; šios pataisos ir papildymai turi būti nurodyti Respublikos Prezidento dekrete, kuriuo Seimo priimtas įstatymas motyvuotai grąžinamas Seimui pakartotinai svarstyti. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teikti Seimui pakartotinai svarstyti motyvuotai grąžinamo įstatymo pataisas ir papildymus yra

ne Respublikos Prezidento konstitucinė pareiga, o teisė (Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimas).

Kitoks aiškinimas, t. y. aiškinimas, esą Respublikos Prezidentas, motyvuotai grąžindamas Seimui pakartotinai svarstyti jo priimtą įstatymą, visais atvejais privalo teikti Seimui pasiūlymus, kaip turėtų būti pataisytas arba papildytas šis įstatymas, reikštų, kad Respublikos Prezidentas yra verčiamas siūlyti taisyti arba papildyti net tokius įstatymus, kuriems apskritai nepritaria ir kuriems prieštarauja ne dėl to, kad juose esama tam tikrų nuostatų, su kuriomis Respublikos Prezidentas nesutinka ir kurios, jo nuomone, turėtų būti pakoreguotos, bet dėl to, kad, Respublikos Prezidento nuomone, visas tas įstatymas yra iš esmės nepriimtinas, nes yra netikslingas, neracionalus, žalingas ir pan. Nepateikdamas jokių pataisų ar pasiūlymų Seimui motyvuotai pakartotinai grąžinamam svarstyti įstatymui Respublikos Prezidentas neveikia *ultra vires*.

Respublikos Prezidento įgaliojimai formuojant teisminę valdžią (Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktą, 112 straipsnis) (apie teismų formavimą žr. 9.1. Teismai, 9.1.4. Teisėjo konstitucinis statusas. Teisėjų skyrimas, profesinė karjera ir atleidimas iš pareigų. Teisminės valdžios savivaldos institucijos)

Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas

Konstitucijoje yra nustatyta tokia įvairių grandžių bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų ir teismų pirmininkų skyrimo ir atleidimo tvarka, kad šiuos teisėjus ir teismų pirmininkus skiria ir atleidžia kitų valstybės valdžių – vykdomosios valdžios ir įstatymų leidžiamosios valdžios – institucijos, atitinkamai Respublikos Prezidentas ir Seimas, t. y. institucijos, kurios formuojamos politiniu pagrindu.

Konstitucinis Teismas 1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimuose yra konstatavęs, kad Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte įtvirtinti Respublikos Prezidento įgaliojimai formuoti teisminę valdžią – tai reikšmingas valstybės vadovo konstitucinio statuso elementas, kad nurodytų Respublikos Prezidento įgaliojimų šioje srityje pakeitimas ar apribojimas, taip pat tokios šių įgaliojimų įgyvendinimo tvarkos nustatymas, kad Respublikos Prezidento veiksmai būtų saistomi Konstitucijoje nenumatytų institucijų ar pareigūnų sprendimų, reikštų Respublikos Prezidento konstitucinės kompetencijos pakeitimą. Taip pat ir Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos įgaliojimų patarti Respublikos Prezidentui dėl visų teismų teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų pakeitimas ar apribojimas reikštų Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos paskirties, kylančios iš pačios Konstitucijos, pakeitimą (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimai).

Respublikos Prezidentas dalyvauja (Konstitucijos 112 straipsnio 2, 3, 4 dalyse, 84 straipsnio 11 punkte nustatytais būdais) skiriant ir atleidžiant visų grandžių bendrosios kompetencijos teismų, pradedant žemiausiąja grandimi – apylinkių teismais ir baigiant aukščiausiąja grandimi – Aukščiausiuoju Teismu (taip pat visų specializuotų teismų), teisėjus, tačiau jo įgaliojimai skirtingų bendrosios kompetencijos teismų teisėjų atžvilgiu yra skirtingi. Apylinkių, apygardų ir specializuotų teismų teisėjus ir teismų pirmininkus skiria ir atleidžia Respublikos Prezidentas, dėl to nesikreipdamas į Seimą. Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte *inter alia* nustatyta, kad Respublikos Prezidentas teikia Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, o paskyrus visus Aukščiausiojo Teismo teisėjus, iš jų teikia Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką; skiria Apeliacinio teismo teisėjus, o iš jų – Apeliacinio teismo pirmininką, jeigu jų kandidatūroms pritaria Seimas; skiria apygardų ir

apylinkių teismų teisėjus ir pirmininkus, keičia jų darbo vietas; įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus.

Kaip pažymėta Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimuose, tam, kad būtų paskirtas arba atleistas Apeliacinio teismo teisėjas arba šio teismo pirmininkas, Respublikos Prezidentas privalo kreiptis į Seimą ir, jeigu gauna Seimo pritarimą, gali atitinkamą asmenį paskirti Apeliacinio teismo teisėju ar šio teismo pirmininku arba atleisti atitinkamą Apeliacinio teismo teisėją ar šio teismo pirmininką, taip pat (*inter alia* jeigu paaiškėja tam tikros tokiam paskyrimui arba atleidimui reikšmės turinčios aplinkybės) gali to asmens nepaskirti Apeliacinio teismo teisėju ar šio teismo pirmininku, o teikti Seimui kitą kandidatūrą, arba neatleisti atitinkamo Apeliacinio teismo teisėjo ar šio teismo pirmininko (jeigu pagal Konstituciją atleisti tą teisėją nėra privaloma).

Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija.

Konstitucijoje numatytą specialią teisėjų instituciją Konstitucinis Teismas interpretuoja kaip svarbų Teismo – savarankiškos valstybės valdžios – savivaldos elementą; įstatymais ir kitais teisės aktais reguliuojant santykius, susijusius su teisėjų paskyrimu, paaukštinimu, perkėlimu ar atleidimu iš pareigų, negalima paneigti nurodytos specialios teisėjų institucijos kompetencijos, konstitucinės prigimties ir paskirties; speciali teisėjų institucija yra atsvara Respublikos Prezidentui kaip vykdomosios valdžios subjektui formuojant teisėjų korpusą (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai). Konstitucijoje įtvirtinti teisminės valdžios visavertiškumas, savarankiškumas, nepriklausomumas, konstitucinis valdžių padalijimo principas neleidžia minėtos specialios teisėjų institucijos konstitucinės paskirties ir funkcijų aiškinti taip, kad būtų paneigiamas arba ignoruojamas jos, kaip atsvaros Respublikos Prezidentui formuojant teisėjų korpusą, vaidmuo (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas).

<...>

<...> Konstitucijos 115 straipsnyje numatyti ir tokie teisėjo atleidimo iš pareigų pagrindai, kurie yra objektyvaus pobūdžio faktai ir nėra susiję su teisėjo laisvu apsisprendimu, kaip antai pasibaigęs įgaliojimų laikas, kuriam jis buvo paskirtas eiti teisėjo ar teismo pirmininko pareigas. Esant tokiam konstituciniam Aukščiausiojo Teismo teisėjo ar šio teismo pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindui Respublikos Prezidentas privalo įsitikinti, kad iš tikrųjų yra nurodytas objektyvaus pobūdžio faktas, t. y. pasibaigęs įstatymu nustatytas Aukščiausiojo Teismo teisėjo ar šio teismo pirmininko įgaliojimų laikas, ir, jeigu įgaliojimų laikas yra pasibaigęs, privalo kreiptis į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją, kad ši patartų dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjo ar šio teismo pirmininko atleidimo iš pareigų, nes pasibaigė to teisėjo ar teismo pirmininko įgaliojimų laikas. Minėta speciali teisėjų institucija savo ruožtu privalo įsitikinti, kad iš tikrųjų yra nurodytas objektyvaus pobūdžio faktas (pasibaigęs įstatymu nustatytas Aukščiausiojo Teismo teisėjo ar šio teismo pirmininko įgaliojimų laikas), ir, jeigu jis yra, privalo patarti Respublikos Prezidentui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją ar šio teismo pirmininką iš pareigų, t. y. ji pagal Konstituciją negali nepatarti Respublikos Prezidentui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėjo ar šio teismo pirmininko iš pareigų. Respublikos Prezidentas, gavęs tokį specialios teisėjų institucijos patarimą, privalo teikti atitinkamą asmenį Seimui atleisti iš pareigų.

Respublikos Prezidento įgaliojimai skirti ir atleisti valstybės pareigūnus (Konstitucijos 84 straipsnio 10 punktas)

Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutarimas

Konstitucijos 84 straipsnio 10 punkte nustatyta, kad Respublikos Prezidentas nustatyta tvarka skiria ir atleidžia įstatymų numatytus valstybės pareigūnus.

<...> Konstitucijos 84 straipsnio 10 punkte įtvirtinti Respublikos Prezidento įgaliojimai reiškia, kad įstatymų leidėjas gali nustatyti, kokius valstybės pareigūnus skiria ir atleidžia Respublikos Prezidentas, taip pat turi nustatyti tokių pareigūnų skyrimo ir atleidimo iš pareigų pagrindus. Pagal Konstitucijos 84 straipsnio 10 punktą įstatymuose turi būti nustatyti Respublikos Prezidento skiriamiems valstybės pareigūnams keliami reikalavimai, *inter alia* etinio bei moralinio pobūdžio reikalavimai: valstybės pareigūno reputacija turi būti nepriekaištinga; valstybės pareigūno elgesys – tiek susijęs su tiesioginiu pareigų atlikimu, tiek su jo veikla, kuri nėra susijusi su jo pareigomis, – neturi diskredituoti valstybės pareigūno vardo, valstybės institucijos, kurioje jis atlieka pareigas, autoriteto.

Konstatuotina, kad Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas Konstitucijos 84 straipsnio 10 punkte įtvirtintus įgaliojimus skirti įstatyme numatytus valstybės pareigūnus, gali pasirinkti (laikydamasis savo skiriamiems valstybės pareigūnams įstatymuose keliamų reikalavimų), kokį asmenį skirti valstybės pareigūnu, o atitinkamoms institucijoms ar pareigūnams nustatyta tvarka pasiūlius tam tikrą asmenį skirti valstybės pareigūnu – spręsti, ar tas asmuo yra tinkamas eiti atitinkamas valstybės pareigūno pareigas, į kurias pagal įstatymą skiria Respublikos Prezidentas. Įstatymų leidėjas, nustatydamas minėtų valstybės pareigūnų atleidimo iš pareigų pagrindus, turi paisyti konstitucinio teisinės valstybės principo, *inter alia* reiškiančio, kad valstybės pareigūnai, kurie pažeidžia Konstituciją ir įstatymus, asmeninius ar grupinius interesus iškelia aukščiau visuomenės interesų, savo veiksmis diskredituoja valstybės valdžią, įstatymų nustatyta tvarka turi būti patraukti teisinėn atsakomybėn. Konstitucija netoleruoja tokios teisinės ir faktinės situacijos, kai valstybės pareigūnai, kiti visuomenei ir valstybei reikšmingus sprendimus priimančys asmenys, kurie nustatyta tvarka pripažinti supriešinisiais viešuosius ir privačius interesus, veikusiais tikslais, nesuderinamais su viešaisiais interesais, asmeninius ar grupinius interesus iškelusiais aukščiau visuomenės ir valstybės interesų, diskreditavusiais pareigūno vardą, nebūtų traukiami teisinėn atsakomybėn, *inter alia* atleidžiami iš einamų pareigų.

Konstitucijos 84 straipsnio 10 punktas reiškia ir tai, kad Respublikos Prezidentas, skirdamas ir atleisdamas įstatymų numatytus valstybės pareigūnus, turi laikytis įstatymuose nustatytų valstybės pareigūnų atleidimo pagrindų, įstatymuose ir (arba) kituose teisės aktuose nustatytos valstybės pareigūnų skyrimo ir atleidimo tvarkos. Tokie reikalavimai taip pat kyla iš Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija, Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalies, kurioje *inter alia* nustatyta, kad Respublikos Prezidentas daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų, konstitucinio teisinės valstybės principo, suponuojančio teisės aktų hierarchiją.

Respublikos Prezidento įgaliojimai skirti valstybinius apdovanojimus (Konstitucijos 84 straipsnio 22 punktas) (plačiau apie valstybinius apdovanojimus žr. 4. Valstybė ir jos institucijos, 4.5. Valstybiniai apdovanojimai)

Konstitucinio Teismo 2010 m. rugsėjo 7 d. nutarimas

Konstitucinio valstybinių apdovanojimų instituto pagrindai įtvirtinti *inter alia* Konstitucijos <...> 84 straipsnio 22 punkte.

<...>

Konstitucijos 84 straipsnio 22 punkte nustatyta, kad Respublikos Prezidentas skiria valstybinius apdovanojimus.

Aiškinant Konstitucijos 84 straipsnio 22 punkte įtvirtintą Respublikos Prezidento įgaliojimą skirti valstybinius apdovanojimus kartu su Konstitucijos 85 straipsnio nuostata „Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam suteiktus įgaliojimus, leidžia aktus-dekretus. Kad Respublikos Prezidento dekretai, nurodyti Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose turėtų galią, jie privalo būti pasirašyti Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro“ konstatuotina, kad pagal Konstituciją Respublikos Prezidentas Seimo įstatymu įsteigtus valstybės apdovanojimus skiria leisdamas dekretus, kurių galia nėra saistoma nei Ministro Pirmininko, nei atitinkamo ministro pritarimu jiems.

Konstitucinio valstybinių apdovanojimų instituto turinys atitinkama apimtimi yra atskleistas Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarime. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime *inter alia* konstatuota:

<...>

– apdovanojimas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu – tai ne asmens, tegul ir turinčio neabejotinų nuopelnų Lietuvai, teisės ar teisėto lūkesčio įgyvendinimas, bet toks jo nuopelnų Lietuvai įvertinimas, kuris priklauso nuo Respublikos Prezidento nuožiūros ir valios;

– Respublikos Prezidentas turi gana didelę nuožiūros laisvę spręsti, ar pateiktą asmenį apdovanoti. Pabrėžtina, kad Konstitucijoje nėra nustatytos Respublikos Prezidento pareigos kurį nors asmenį ar asmenis (už kokius nors nuopelnus) apdovanoti kokiu nors valstybiniu apdovanojimu, tačiau skirdamas valstybinius apdovanojimus Respublikos Prezidentas turi paisyti *inter alia* Konstitucijos 82 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų sąžiningai eiti savo pareigas ir būti visiems lygiai teisingam.

<...> konstitucinis valstybės apdovanojimų institutas atitinkama apimtimi susijęs su Konstitucijos 84 straipsnio 1 punkte įtvirtintu Respublikos Prezidento įgaliojimu spręsti pagrindinius užsienio politikos klausimus.

Kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarime, pagal tarptautinius papročius, diplomatinį protokolą, t. y. pagal susiklosčiusią tarptautinę praktiką, valstybiniais apdovanojimais gali būti apdovanojami užsienio valstybių piliėčiai (*inter alia* valstybių vadovai bei aukštieji pareigūnai), šitaip parodant ypatingą pagarbą jų valstybei bei jiems patiems ir siekiant puoselėti abipusiai naudingus Lietuvos valstybės santykius su kitomis valstybėmis.

<...>

<...> įstatymų leidėjas, nustatydamas, kokia tvarka asmuo teikiamas valstybiniam apdovanojimui, negali paneigti Konstitucijos 84 straipsnio 22 punkte įtvirtinto Respublikos Prezidento įgaliojimo skirti valstybinius apdovanojimus.

Įstatymų leidėjas, reguliuodamas santykius, susijusius su valstybės apdovanojimų skyrimo tvarka, *inter alia* įtvirtindamas atitinkamų subjektų (*inter alia* ministrų) įgaliojimus pateikti (pristatyti) asmenis apdovanoti valstybiniais apdovanojimais arba nustatydamas valstybės apdovanojimų skyrimo klausimų svarstymo tam tikrose institucijose tvarką, negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris paneigtų iš Konstitucijos 84 straipsnio 22 punkto kylantį Respublikos Prezidento įgaliojimą skirti valstybinius apdovanojimus.

Nurodytų Respublikos Prezidento įgaliojimų šioje srityje pakeitimas ar apribojimas, taip pat tokios šių įgaliojimų įgyvendinimo tvarkos nustatymas, kai Respublikos Prezidento veiksmai būtų saistomi Konstitucijoje nenumatytų institucijų ar pareigūnų sprendimų, reikštų Respublikos Prezidento konstitucinės kompetencijos pasikeitimą.

<...>

<...> Respublikos Prezidentas, skirdamas valstybinius apdovanojimus, yra saistomas ir konstitucinio atsakingo valdymo principo.

<...>

<...> Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas Konstitucijos 84 straipsnio 22 punkte įtvirtintą įgaliojimą skirti valstybinius apdovanojimus ir dėl to išleisdamas dekretą, yra saistomas iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančio reikalavimo *inter alia* skirti tik tokius valstybinius apdovanojimus, kurie yra nustatyti įstatyme.

Respublikos Prezidento įgaliojimai valstybės gynimo srityje (Konstitucijos 84 straipsnio 16 punktas, 142 straipsnio 2 dalis); Respublikos Prezidento, kaip vyriausiojo valstybės ginkluotųjų pajėgų vado, įgaliojimai (Konstitucijos 140 straipsnio 2 dalis) (plačiau apie valstybės gynimą žr. 13. Užsienio politika ir valstybės gynimas, 13.2. Valstybės gynimas)

Konstitucinio Teismo 2011 m. kovo 15 d. nutarimas

Konstitucijos 84 straipsnio, kuriame įtvirtintas Respublikos Prezidento konstitucinių įgaliojimų sąrašas, 16 punkte nustatyta, kad „Respublikos Prezidentas <...> ginkluoto užpuolimo, gresiančio valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, atveju priima sprendimus dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, karo padėties įvedimo, taip pat dėl mobilizacijos ir pateikia šiuos sprendimus tvirtinti artimiausiam Seimo posėdžiui“.

Konstitucijos 84 straipsnio 16 punkte įtvirtinti Respublikos Prezidento įgaliojimai yra sukonkretinti Konstitucijos 142 straipsnio 2 dalyje, kurioje nustatyta: „Ginkluoto užpuolimo atveju, kai kyla grėsmė valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, Respublikos Prezidentas nedelsdamas priima sprendimą dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, įveda karo padėtį visoje Valstybėje ar jos dalyje, skelbia mobilizaciją ir teikia šiuos sprendimus tvirtinti artimiausiam Seimo posėdžiui, o tarp Seimo sesijų – nedelsdamas šaukia neeilinę Seimo sesiją. Seimas patvirtina arba panaikina Respublikos Prezidento sprendimą.“

<...> pagal Konstitucijos 142 straipsnio 2 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą ginkluoto užpuolimo atveju, kai kyla grėsmė valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, Respublikos Prezidento nedelsiant priimtas sprendimas dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, karo padėties visoje valstybėje ar jos dalyje įvedimo, mobilizacijos skelbimo įgyja teisinę galią nuo jo priėmimo, tačiau šį sprendimą Respublikos Prezidentas turi teikti tvirtinti artimiausiam Seimo posėdžiui (tarp Seimo sesijų – tuo tikslu nedelsiant šaukti neeilinę Seimo sesiją), o Seimas turi teisę patvirtinti arba panaikinti Respublikos Prezidento sprendimą.

Šiame kontekste pažymėtina, kad iš Konstitucijos 140 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta, kad vyriausiasis valstybės ginkluotųjų pajėgų vadas yra Respublikos Prezidentas, kyla specifiniai Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai, *inter alia* susiję su nustatytais Konstitucijos 142 straipsnio 2 dalyje. Šie specifiniai Respublikos Prezidento, kaip vyriausiojo ginkluotųjų pajėgų vado, konstituciniai įgaliojimai pagal Konstituciją, *inter alia* jos 5 straipsnio 2 dalies nuostata, kad valdžios galias riboja Konstitucija, įstatymu ar kitu teisės aktu negali būti suteikti jokiam kitam subjektui.

Pagal Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalį Respublikos Prezidentas daro visa tai, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų.

Taigi Konstitucijos 84 straipsnyje įtvirtintų Respublikos Prezidento įgaliojimų sąrašas nėra baigtinis.

Vadinasi, įstatymų leidėjas gali įtvirtinti ir tokius Konstitucijoje *expressis verbis* nenurodytus Respublikos Prezidento įgaliojimus, kurie atitinka Respublikos Prezidento, kaip ginkluotųjų pajėgų vado, konstitucinį teisinį statusą.

<...>

<...> pagal Konstituciją, *inter alia* jos 140 straipsnį, svarstant ir sprendžiant valstybės gynyimo klausimus dalyvauja įvairios valstybės institucijos ir pareigūnai, *inter alia* svarbiausius valstybės gynybos klausimus svarstanti ir koordinuojanti Valstybės gynyimo taryba (į kurią įeina Respublikos Prezidentas, Ministras Pirmininkas, Seimo Pirmininkas, krašto apsaugos ministras ir kariuomenės vadas), už valstybės ginkluotųjų pajėgų tvarkymą ir vadovavimą joms Seimui atsakinga Vyriausybė, krašto apsaugos ministras, kariuomenės vadas, tačiau sprendimus pagrindiniais valstybės gynyimo klausimais priima dvi valstybės institucijos: Seimas ir Respublikos Prezidentas. Seimas įgaliotas priimti galutinius sprendimus įvesti karo padėtį, skelbti mobilizaciją ar demobilizaciją, priimti sprendimą panaudoti ginkluotąsias pajėgas, kai prireikia ginti Tėvynę arba vykdyti Lietuvos valstybės tarptautinius įsipareigojimus, o Respublikos Prezidentas ginkluoto užpuolimo atveju, kai kyla grėsmė valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, turi įgaliojimus nedelsiant priimti tokius sprendimus (dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, karo padėties visoje valstybėje ar jos dalyje įvedimo, mobilizacijos skelbimo), kurie teikiami tvirtinti artimiausiam Seimo posėdžiui.

<...>

<...> įstatymuose negali būti nustatyta tokių Respublikos Prezidento įgaliojimų, kurie paneigtų kitų valstybės institucijų konstitucinius įgaliojimus <...>.

<...>

<...> įstatyme numatant valstybės nepriklausomybę ir saugumą užtikrinti tarptautiniu mastu (lygiu), turi būti paisoma *inter alia* Konstitucijos 142 straipsnyje nustatytos taisyklės, kad dvi valstybės institucijos yra konstituciškai įgalios priimti sprendimus pagrindiniais valstybės gynyimo klausimais, t. y. Seimas priima galutinius sprendimus, o Respublikos Prezidentas nedelsdamas (grėsmės atveju) priima tokius sprendimus, kurie teikiami tvirtinti artimiausiam Seimo posėdžiui. Paisydamas šios Konstitucijos 142 straipsnyje įtvirtinto Seimo ir Respublikos Prezidento galių valstybės gynyimo srityje atribojimo ir derinimo taisyklės, įstatymų leidėjas pagal Konstitucijos 140 straipsnio 2 dalį, kurioje nustatyta, kad vyriausiasis valstybės ginkluotųjų pajėgų vadas yra Respublikos Prezidentas, gali nustatyti ir tokių teisinį reguliavimą, pagal kurį Respublikos Prezidentas būtų įgaliotas nedelsdamas priimti sprendimą dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos ne tik Konstitucijos 84 straipsnio 16 punkte, 142 straipsnio 2 dalyje numatyto ginkluoto užpuolimo, gresiančio valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, atveju, bet ir Seimo ratifikuojamoje kolektyvinės gynybos sutartyje numatytu Lietuvos Respublikos ir jos sąjungininkės valstybės ginkluoto užpuolimo atveju, jeigu toks sprendimas nedelsiant turi būti teikiamas tvirtinti artimiausiam Seimo posėdžiui.

6.3. RESPUBLIKOS PREZIDENTO TEISĖS AKTAI

Respublikos Prezidento aktai, jų kontrasignavimas (Konstitucijos 85 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas

Konstitucijos 85 straipsnio nuostatos „kad Respublikos Prezidento dekretai turėtų galią“ formuluotė „Respublikos Prezidento dekretai“ reiškia, kad Respublikos Prezidento dekretas, kaip teisės aktas, atsiranda tik tada, kai jis yra Respublikos Prezidento

pasirašytas. Kol Respublikos Prezidentas nėra to padaręs, nėra teisinio pagrindo konstatuoti, kad Respublikos Prezidentas yra išleidęs dekretą. Kol dokumentas, turintis Respublikos Prezidento dekreto pavadinimą, nėra Respublikos Prezidento pasirašytas, šis dokumentas yra tik Respublikos Prezidento dekreto projektas, bet ne pats dekretas. Pažymėtina, jog Konstitucijoje nėra numatyta, kad Respublikos Prezidento dekretų projektus prieš juos pasirašant Respublikos Prezidentui galėtų ar turėtų pasirašyti Ministras Pirmininkas ar kuris nors ministras. Jeigu įstatymais ar kitais teisės aktais būtų nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį Respublikos Prezidento dekretų projektus prieš juos pasirašant Respublikos Prezidentui turėtų pasirašyti Ministras Pirmininkas ar ministras, tokį teisinį reguliavimą nustatantys teisės aktai prieštarautų Konstitucijai.

Taigi pagal Konstitucijos 85 straipsnį Ministras Pirmininkas arba atitinkamas ministras pasirašo Respublikos Prezidento dekretus, t. y. dekreto pavadinimą turintį Respublikos Prezidento išleistą teisės aktą, kurį Respublikos Prezidentas jau yra pasirašęs.

Konstitucijos 85 straipsnio nuostata „kad Respublikos Prezidento dekretai <...> turėtų galią, jie privalo būti pasirašyti Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro“ reiškia, kad tol, kol Respublikos Prezidento dekretas nėra pasirašytas Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro, toks dekretas negali įsigaliooti, taigi negali sukelti jokių teisinių padarinių.

Vadinasi, nurodytoje Konstitucijos 85 straipsnio nuostatoje yra įtvirtinta papildoma sąlyga, kuriai esant Respublikos Prezidento dekretai, nurodyti Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose, gali sukelti teisinius padarinius: tokie dekretai privalo būti pasirašyti Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro. Teisės teorijoje toks pasirašymas vadinamas kontrasignavimu.

Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kokios valstybės institucijos vykdo valstybės valdžią, yra nurodyta ir tai, kad valstybės valdžią vykdo „Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė“. Pagal Konstituciją Respublikos Prezidentas yra vykdomosios valdžios dalis (Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimas). Konstitucijos 84 straipsnyje, taip pat kituose Konstitucijos straipsniuose yra įtvirtinti įvairūs Respublikos Prezidento įgaliojimai, kuriuos vykdydamas Respublikos Prezidentas leidžia dekretus. Dauguma Respublikos Prezidento leidžiamų dekretų pagal Konstituciją nėra pasirašomi Ministro Pirmininko arba ministro – pagal Konstituciją Ministras Pirmininkas arba atitinkamas ministras pasirašo tik tuos dekretus, kurie nurodyti Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose. Toks konstitucinis reguliavimas reiškia, kad Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose nurodyti Respublikos Prezidento įgaliojimai yra laikomi ypač svarbia vykdomosios valdžios sritimi ir kad pagal Konstituciją Respublikos Prezidentas negali vienasmeniškai bei atitinkamo Vyriausybės nario pritarimo vykdyti minėtų įgaliojimų. Toks konstitucinis reguliavimas atspindi „stabdžių ir atsvarų“ sistemos įtvirtinimą įgyvendinant vykdomąją valdžią.

Atskleidžiant Konstitucijos 85 straipsnio nuostatos „kad Respublikos Prezidento dekretai, nurodyti Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose turėtų galią, jie privalo būti pasirašyti Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro“ turinį pažymėtina, kad nurodytos nuostatos negalima aiškinti izoliuotai nuo kitos šiame straipsnyje įtvirtintos nuostatos – nuo nuostatos „atsakomybė už tokį dekretą tenka jį pasirašiusiam Ministrui Pirmininkui arba ministrui“.

Atsižvelgiant į tai, kad atsakomybė už Respublikos Prezidento dekretus, nurodytus Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose, tenka juos pasirašiusiam Ministrui Pirmininkui ar ministrui, darytina išvada, kad pagal Konstitucijos 85 straipsnį Ministras Pirmininkas ar ministras turi teisę ir pareigą spręsti, ar pasirašyti Respublikos Prezidento dekretą, ar jo nepasirašyti. Ministras Pirmininkas ar ministras neturi pareigos pasirašyti tokį

dekretą, kuris išleistas nepaisant Konstitucijos ar nesilaikant atitinkamuose įstatymuose nustatytos tvarkos, kitų nustatytų reikalavimų, nes priešingu atveju Ministrui Pirmininkui arba ministrui tektų atsakomybė už veiksmus, kuriuos jis privalėtų atlikti neturėdamas pasirinkimo, t. y. nepriklausomai nuo savo valios. Demokratinėje teisinėje valstybėje tokio teisinio reguliavimo negali būti, nes tai nesiderintų su teisinės valstybės ir teisingumo principais, kuriais yra grindžiama ir pati Lietuvos Konstitucija, ir visa Lietuvos teisės sistema.

Iš Konstitucijos 85 straipsnyje įtvirtintos Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro teisės ir pareigos spręsti, ar pasirašyti Respublikos Prezidento dekretus, nurodytus Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose, ar jų nepasirašyti, Ministrui Pirmininkui arba atitinkamam ministrui tenka pareiga prieš pasirašant atitinkamą Respublikos Prezidento dekretą įsitikinti, ar šis Respublikos Prezidento dekretas yra išleistas paisant Konstitucijos ir laikantis atitinkamuose įstatymuose nustatytos tvarkos, kitų nustatytų reikalavimų. Būtent dėl to, kad Ministras Pirmininkas arba atitinkamas ministras turi minėtą pareigą, atsakomybė už tokį Respublikos Prezidento dekretą pagal Konstitucijos 85 straipsnį tenka jį pasirašiusiam Ministrui Pirmininkui arba atitinkamam ministrui.

Taigi Konstitucijos 85 straipsnyje nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį Respublikos Prezidento dekretai, nurodyti Konstitucijos 85 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose, kad įgytų galią, privalo būti pasirašyti Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro, įtvirtina Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro teisę ir pareigą dalyvauti įgyvendinant Respublikos Prezidento įgaliojimus, nurodytus Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose, taip pat Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro teisę ir pareigą neleisti įsigaliooti tokiam Respublikos Prezidento dekretui, kuris išleistas nepaisant Konstitucijos ar įstatymų nustatytų reikalavimų bei nustatytos tvarkos. Tai yra atsvara Respublikos Prezidento sprendimams, jeigu jais būtų nepaisoma Konstitucijoje ir įstatymuose įtvirtintų reikalavimų, būtų piktnaudžiaujama Respublikos Prezidento įgaliojimais, jam nustatytais Konstitucijoje ir įstatymuose. Kita vertus, tai, kad atsakomybė už Respublikos Prezidento dekretą tenka ne pačiam Respublikos Prezidentui, o Ministrui Pirmininkui arba atitinkamam ministrui, yra grindžiama nuostata, kad Respublikos Prezidentas, kol eina savo pareigas, nėra atsakingas už savo sprendimus, išskyrus Konstitucijos 74 straipsnyje tiesiogiai numatytus atvejus, t. y. už tuos sprendimus, kuriais Respublikos Prezidentas šurkščiai pažeidžia Konstituciją, sulaužo priesaiką, padaro nusikaltimą. Tokiais atvejais yra sprendžiamas Respublikos Prezidento konstitucinės atsakomybės klausimas (Konstitucijos 74 straipsnis).

<...>

Pažymėtina, kad iš Konstitucijos 85 straipsnyje įtvirtinto teisinio reguliavimo <...> ministrui prieš pasirašant Respublikos Prezidento dekretą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, taip pat ir dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka, kyla pareiga įsitikinti, ar Respublikos Prezidento dekretas yra išleistas paisant Konstitucijos ir vadovaujantis <...> įstatyme nustatytais pilietybės įgijimo pagrindais, taip pat laikantis <...> įstatyme nustatytos pilietybės suteikimo tvarkos. Pagal Konstitucijos 85 straipsnį atsakomybė už tokį Respublikos Prezidento dekretą tenka jį pasirašiusiam <...> ministrui.

<...>

Atsižvelgiant į tai, kad pagal Konstitucijos 86 ir 74 straipsnius Respublikos Prezidentas už šurkštų Konstitucijos pažeidimą arba priesaikos sulaužymą, taip pat paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas, gali būti patrauktas konstitucinėn atsakomybėn – pašalintas iš pareigų apkaltos proceso tvarka, darytina išvada, kad Konstitucijos 85 straipsnio nuostata „atsakomybė už tokį dekretą tenka jį pasirašiusiam Ministrui Pirmininkui arba ministrui“ negali būti aiškinama kaip nustatanti, kad Respublikos Prezidentas visais atvejais nėra atsakingas

už savo išleistus Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose nurodytus dekretus, kuriuos pasirašė Ministras Pirmininkas arba ministras.

Sistemiškai aiškinant Konstitucijos 85, 86 ir 74 straipsnius darytina išvada, kad atsakomybė už tokių Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose nurodytą dekretą, kuriuo šiurkščiai pažeidžiama Konstitucija arba sulaužoma priesaika, arba padaromas nusikaltimas, tenka ne tik tokių dekretą kontrasignavusiam Ministrui Pirmininkui arba ministrui, bet ir tokių dekretą išleidusiam Respublikos Prezidentui.

Kartu pažymėtina, jog vien tai, kad Respublikos Prezidento dekretas yra pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai ar įstatymui, savaime nereiškia, kad išleidęs dekretą, pripažintą prieštaraujančiu Konstitucijai ar įstatymui, Respublikos Prezidentas šiurkščiai pažeidė Konstituciją arba sulaužė priesaiką, arba padarė nusikaltimą. Sprendžiant, ar išleidęs Konstitucijai ar įstatymui prieštaraujantį dekretą Respublikos Prezidentas šiurkščiai pažeidė Konstituciją arba sulaužė priesaiką, arba padarė nusikaltimą, būtina įvertinti ne tik Respublikos Prezidento dekreto turinį, bet ir tai, ar išleidžiant šį Respublikos Prezidento dekretą buvo įvykdyti Konstitucijoje ir atitinkamuose įstatymuose nustatyti reikalavimai, ar buvo laikomasi nustatytos tvarkos, taip pat būtina įvertinti kitas faktines tokio dekreto išleidimo aplinkybes.

<...>

Respublikos Prezidento leidžiami teisės aktai yra poįstatyminiai teisės aktai, todėl jie, kaip ir visi kiti poįstatyminiai teisės aktai, negali prieštarauti Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams.